

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Frivilligcentrene i Danmark

Fjerde og afsluttende delrapport vedrørende evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark

Henriksen, Lars Skov

Publication date:
2009

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Henriksen, L. S. (2009). *Frivilligcentrene i Danmark: Fjerde og afsluttende delrapport vedrørende evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark*. (1. udg.) Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Aalborg Universitet.
<http://www.ism.dk/data/Dokumentertilnyheder/2009/evaluering%20frivilligcentre.pdf>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Frivilligcentrene i Danmark

**Fjerde og afsluttende delrapport
vedrørende evaluering af puljen
til oprettelse af nye og styrkelse
af eksisterende frivilligcentre i Danmark**

Lars Skov Henriksen

Frivilligcentrene i Danmark

Fjerde og afsluttende delrapport
vedrørende evaluering af puljen
til oprettelse af nye og styrkelse
af eksisterende frivilligcentre i Danmark

- Titel: Frivilligcentrene i Danmark. Fjerde og afsluttende delrapport vedrørende evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark
- Udgiver: Aalborg Universitet, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Kroghstræde 7, 9220 Aalborg Ø
- Udgivelsesår: 2009
- ISBN: 978-87-90261-08-5
- Opsætning: Kirsten Buhl Mathiasen, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Aalborg Universitet
- Copyright: Lars Skov Henriksen, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation, Aalborg Universitet
- Bestilling: Rapporten kan frit downloades på www.social.dk samt www.frise.dk
- Finansiering: Rapporten er fjerde og afsluttende delrapport fra projekt "Evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark". Puljen administreres af Indenrigs- og Socialministeriet. Aalborg Universitet, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation er ansvarlig for evalueringen. Aalborg Universitet er underleverandør af evalueringssydslen til Socialt Udviklingscenter SUS.

Indholdsfortegnelse

1. Forord.....	7
2. Evaluerings formål og metode	11
3. Antal frivilligcentre, oprettelsesår og befolkningsunderlag.....	15
4. Organisering, ledelse og institutionel forankring.....	21
5. Opgaver, prioritering og aktiviteter	37
6. Økonomi og finansiering	49
7. Samarbejde.....	63
8. Kommunalreformen, frivilligpolitik, § 18 og satellitter	69
9. Samlet vurdering.....	75
10. Anbefalinger.....	88
11. Litteratur	92
APPENDIKS A, Spørgeskema	93
APPENDIKS B, Tabel B1	111

1. FORORD

Denne rapport udgør den fjerde og afsluttende delrapport vedrørende evalueringen af 'Puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark'. Udviklingspuljen er en del af satspuljeaftalen 2005, hvor satspuljeordførerne besluttede at afsætte 49 millioner kr. til en styrkelse og udvikling af frivilligcentrenes arbejde. Det overordnede mål med puljen var at gøre det lettere for flere mennesker at finde adgang til et frivilligt engagement ved at gøre frivilligcentrene mere kendte blandt borgerne, ved at skabe nye og flere aktiviteter samt forbedre det lokale samspil omkring centrene. Den treårige udviklingspulje (2006 – 2008) har været administreret af Indenrigs- og Socialministeriet.

Indenrigs- og Socialministeriet ønskede, at udmøntningen af puljen blev fulgt af en evaluering. Det endelige mål med evalueringen er at bidrage til en vurdering af, om de mål, der blev opstillet i forbindelse med satspuljebevillingen, var opnået ved udgangen af projektperioden i 2008. Det vil blandt andet sige: Har frivilligcentrene fået det kvalitative løft, som var baggrunden for og ønsket med bevillingen? Er adgangen til det frivillige engagement blevet lettere? Er det lokale samspil blevet forbedret? Er der kommet nye aktiviteter, eller er der sket en anden prioritering af aktiviteterne?

Evalueringen har omfattet en række forskellige elementer, der hidtil er blevet afrapporteret i tre delrapporter. Første delrapport (Henriksen &

Marthedal 2006) udgjorde en indledende kortlægning af organisationerne og deres virksomhed på området for frivilligformidling baseret på kvantitative data. Anden delrapport (Henriksen 2008a) udgjorde en systematisk oversigt over de udviklingsmål, som frivilligcentrene og udviklingsprojekterne med støtte fra Udviklingspuljen arbejdede med at implementere. Rapporten byggede på materiale fra frivilligcentrenes arbejde med at opstille kvalitetsmål og dokumentere egen indsats. Tredje delrapport (Henriksen 2008b) gik i dybden med udvalgte frivilligcentres organisering, virksomhed og samspil med omverdenen samtidig med, at den rummede en undersøgelse af kommuner og foreningers vurdering af frivilligcentrenes virksomhed. Undersøgelsen blev gennemført som en række kvalitative casestudier samt en spørgeskemaundersøgelse til ca. 650 foreninger.

Ifølge evalueringsplanen skal der ved udgangen af 2008 gennemføres en afsluttende spørgeskemaundersøgelse, der gør det muligt at belyse omfanget, udbredelsen og karakteren af frivilligcentrenes indsats ved projektperiodens ophør sammenlignet med situationen ved projektperiodens begyndelse. På baggrund af dette kvantitative materiale skal der foretages en samlet vurdering af i hvilket omfang satspuljebevillingen har bidraget til at løfte frivilligcentrenes arbejde med at lette borgernes adgang til frivilligt arbejde og styrke det frivillige engagement. Desuden skal den afsluttende evaluering rumme en række anbefalinger til den fortsatte udvikling af aktiviteter og kvalitet på området.

Evalueringen gennemføres af Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation ved Aalborg Universitet. Ansvarlig for evalueringen er lektor Lars Skov Henriksen, der også har udarbejdet den foreliggende delrapport. Stud.scient. soc. Berit Olsen har stået for indhentning, rensning og klargøring af data samt statistiske analyser og tabelarbejde.

Jeg vil gerne takke de frivilligcentre, der velvilligt udfyldte spørgeskemaet, der ligger til grund for den afsluttende evaluering. Også tak til Sussi Maack, FriSe, Bernhard Jensen, SUS, og Anna Jin Rolfgaard, Indenrigs- og Socialministeriet, og for gode råd, ideer og kommentarer i forbindelse med udarbejdelsen af rapporten.

Aalborg, april 2009

Lars Skov Henriksen

2. EVALUERINGENS FORMÅL OG METODE

Denne afsluttende evaluering sammenligner populationen af frivilligcentre ved første baselineundersøgelse, der blev gennemført i januar 2006 og afrapporteret i maj 2006 (Henriksen og Marthedahl 2006), med en tilsvarende kortlægning af frivilligcentre gennemført i november/december 2008 ved udgangen af Udviklingspuljen. Rapporten forsøger at give et indtryk af den udvikling, som feltet for frivilligcentre har gennemgået fra Udviklingspuljens start ved årsskiftet 2005/06 til puljens udløb med udgangen af 2008.

Formålet med evalueringen er at bidrage til en vurdering af, om de mål, der blev opstillet i forbindelse med satspuljebevillingen, er opnået ved afslutningen af projektperioden i 2008, eller med andre ord at "... gennemføre en evaluering af effekten af satspuljemidlerne ved satspuljens ophør" (Socialministeriet 2005). Målene med satspuljen blev ved projektets start beskrevet på følgende måde:

"Det overordnede mål med satspuljebevillingen er at sikre en lettere adgang for den enkelte borger til et frivilligt engagement. Derudover er der tre delmål:

- 1) At der sker et kvalitativt løft af hele frivilligcenterfeltet, f.eks.*
 - a. Ved at forbedre det lokale samspil mellem frivilligcentre, kommuner og de frivillige foreninger.*
 - b. Ved at gøre frivilligcentre mere kendte blandt borgerne.*
 - c. Ved at generere nye aktiviteter, som efterspørges af borgere og frivillige foreninger.*
- 2) At der kommer en bedre geografisk dækning med centre.*

- 3) *At der er opnået økonomisk bæredygtighed for de støttede projekter ved puljens ophør.*

For de eksisterende frivilligcentre, der får økonomisk støtte til udviklingsprojekter fra puljen, er der yderligere to delmål:

- 1) At løfte og kvalitetsudvikle feltets kerneområder.*
- 2) At kvalificere sig til at dække og servicere det frivillige sociale arbejde i de fremtidige storkommuner.” (Socialministeriet 2005)*

Rapporten forsøger at belyse disse områder ved at tilvejebringe systematisk information om frivilligcentrenes udvikling i projektperioden med hensyn til deres organisering og struktur, frivillige ressourcer, opgaver og aktiviteter, prioritering af opgaver, økonomi og personaleforhold, samarbejde med offentlige aktører og frivillige foreninger med mere.

Data er indsamlet ved hjælp af et spørgeskema udsendt elektronisk til samtlige frivilligcentre. Spørgeskemaet kan ses i appendiks A.

Frivilligcentrene blev identificeret ved hjælp af landsforeningen FriSe's medlemsliste. Organisationer, der kun arbejder med selvhjælpsgrupper, blev sorteret fra. Ved organisationsgennemgangen, der blev lavet i samarbejde med FriSe, blev i alt 48 organisationer identificeret som frivilligcentre, og spørgeskemaet blev udsendt til disse. I alt fik vi svar tilbage fra 46 af disse 48 organisationer. Blandt de to frivilligcentre, der ikke svarede, var et på vej til at lukke.

Vi har med andre ord svar fra alle aktive frivilligcentre på undersøgelsestidspunktet i november/december 2008 på nær en enkelt undtagelse. Trods dette må der tages visse forbehold for undersøgelsens resultater. Selv om vi har svar fra stort set hele den nuværende population af frivilligcentre, så er der tale om meget få observationer. Det maksimale antal svar for hvert enkelt spørgsmål er 46 (svarende til antallet af deltagende frivilligcentre). For en række spørgsmål vil antallet af observationer imidlertid være lavere. Det kan enten være på grund af de filtre, der er lagt ind i spørgeskemaet (fx

er det kun relevant for de frivilligcentre, der er oprettet før kommunal-reformen at svare på spørgsmål vedrørende denne), eller fordi der kan forekomme enkelte spørgsmål, som et eller flere frivilligcentre ikke har kunnet eller villet svare på (såkaldt partielt bortfald). Derfor kan antallet af observationer, som de forskellige tabeller i rapporten bygger på, variere. Det betyder, at der er væsentlig usikkerhed forbundet med at gennemføre statistiske analyser. De gennemsnitstal, procentsatser med videre, der præsenteres i rapporten, skal derfor tages med forbehold. Selv små ændringer i fordelingerne kan give store udsving i resultaterne. I de fleste tabeller, hvor der præsenteres procenttal, har vi endvidere rundet op eller ned til hele tal for ikke at give et falsk indtryk af præcision. Det kan betyde, at totalen i visse tilfælde ikke summer til præcis 100 procent.

Hvor det er muligt og meningsfuldt sammenligner vi som nævnt situationen for frivilligcentrene ved udgangen af 2008 med den situation, der var gældende i 2006 ved Udviklingspuljens begyndelse. Det kan vi gøre, fordi vi startede evalueringen med en kortlægning af hele området for selvhjælp og frivilligformidling. Denne såkaldte baselineundersøgelse, der også byggede på et spørgeskema med tilsvarende spørgsmål som den foreliggende, blev gennemført i begyndelsen af 2006 og afrapporteret i maj måned 2006 (se Henriksen & Marthedal 2006). For at gøre de to undersøgelser sammenlignelige har vi bortsorteret de organisationer, som var rene selvhjælpsorganisationer, fra 2006-datasættet. Det drejer sig om i alt 16 ud af de 67 organisationer, som første delrapport baserede sig på. Datasættet for 2006 rummer altså 51 frivilligcentre, som udgør sammenligningsgrundlaget for den nuværende population af frivilligcentre.¹ Når denne fremgangsmåde

¹ Denne fremgangsmåde medfører, at de procentsatser mv., der fremgår af tabellerne i nærværende rapport vedrørende situationen i 2006 ikke svarer til de procentsatser, der blev afrapporteret i første delrapport (Henriksen & Marthedal 2006), idet disse i flere

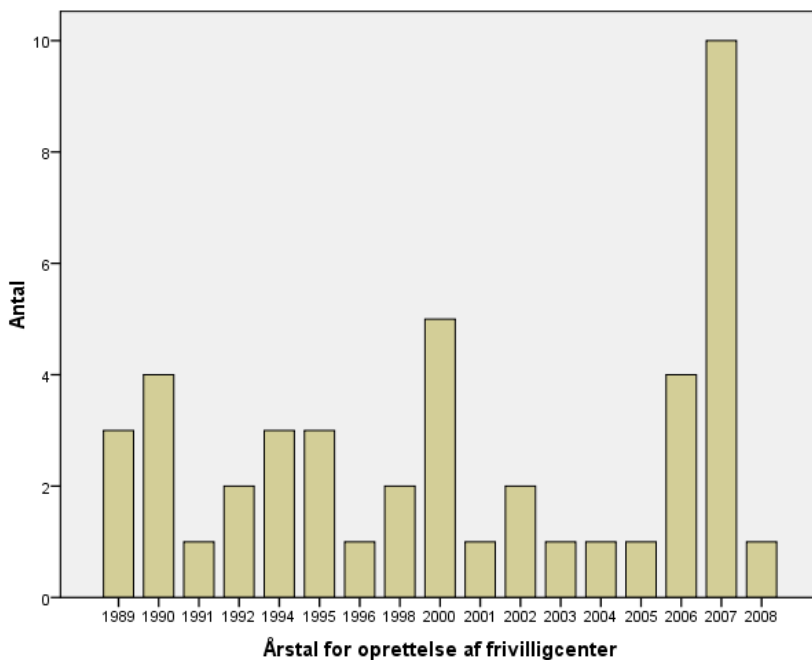
har været nødvendig, så skyldes det, at første delrapport sigtede på en første kortlægning af området, mens nærværende rapport mere snævert sigter på at belyse frivilligcentrenes udvikling i perioden 2006 – 2008.

tilfælde byggede på svar fra såvel selvhjælpsorganisationer som frivilligcentre (altså 67 organisationer i alt).

3. ANTAL FRIVILLIGCENTRE, OPRETTELSEÅR OG BEFOLKNINGSUNDERLAG

Grafen for oprettelsesår viser, at frivilligcentrene er oprettet fra 1990 og frem. Denne graf er lidt anderledes end den tilsvarende graf for baselineundersøgelsen (Henriksen og Marthedal 2006:15), hvor i alt 13 organisationer var oprettet før 1990. Forskellen skyldes, at vi i den første kortlægning havde selvhjælpsgruppeorganiseringer med i undersøgelsespopulationen, mens vi i den aktuelle undersøgelse har sorteret disse fra. Vi kan også se - hvilket ikke er så overraskende - at Udviklingspuljen har givet et væsentligt løft til området med oprettelsen en række centre i årene fra 2006 til 2008. Hovedparten oprettet i 2007. I alt er 16 nye frivilligcentre blevet oprettet som resultat af Udviklingspuljen.

Figur 3.1
Frivilligcentrenes oprettelsesår

N = 45
Kilde: Aalborg Universitet 2008.

Det er også værd at hæfte sig ved, at det samlede antal frivilligcentre er faldet siden baselineundersøgelsen. Som nævnt i indledningen har vi svar fra 46 frivilligcentre i den aktuelle undersøgelse. Det er 5 færre end ved baselineundersøgelsen i 2006. Samtidig ved vi, at der er kommet 16 nye frivilligcentre til i kraft af Udviklingspuljen. Dette må betyde, at der har været en kraftig udskiftning i organisationspopulationen fra baselineundersøgelsen til i dag.

For at belyse dette nærmere har vi forsøgt at lave en optælling af frivilligcentrene ud fra følgende tre kategorier:

Frivilligcentre, der var aktive i både 2006 og 2008

Frivilligcentre, der var aktive i 2006, men som ikke er det i 2008

Frivilligcentre, der er aktive i 2008, men som ikke var med i 2006

Vi har lavet opgørelsen ud fra de data, vi har om populationen i 2006 og 2008, og vi har baseret den på en opgørelse ud fra navnet på byen eller kommunen. Det vil sige ud fra et kriterium om, hvorvidt der i både 2006 og 2008 var et frivilligcenter i den pågældende by/kommune. Dette er ikke i alle tilfælde fuldt dækkende for reorganiseringssprocesserne. Nogle steder er én organisation nedlagt og en anden opstået. Andre steder er to organisationer fusioneret til én – måske endda med en ny beliggenhed. Men hvis formålet er at se på frivilligcentrenes dækning af de geografiske områder, forekommer dette at være den mest rimelige måde at lave opgørelsen på.

Med disse forbehold er ca. 16 frivilligcentre, der var aktive i 2006, ikke længere aktive. I ca. 10 kommuner er der opstået frivilligcentre, hvor der ikke tidligere var en tilsvarende organisation. Og i ca. 34 kommuner var frivilligcentret aktivt i både 2006 og 2008.

Vi ser dette som et udtryk for den reorganisering og koncentration, der har fundet sted i forbindelse med Udviklingspuljens muligheder for at finansiere nye frivilligcentre, og den samtidige implementering af kommunalreformen i 2007.

Feltet er således blevet tilpasset det nye kommunale landskab. Det fremgår også med stor tydelighed af nedenstående kort over frivilligcentrenes geografiske placering (bemærk at kortet kun omfatter de 46 organisationer, der har svaret på nærværende undersøgelses spørgeskema).

iske placering 2008

Kortet viser, hvorledes der er fremkommet en endog meget jævn geografisk spredning. Der findes nu frivilligcentre i omtrent hver anden kommune, og de overlap, der tidligere fandtes, er stort set forsvundet (se Henriksen & Marthedal 2006, s. 19, for en nærmere sammenligning). Kun to steder, nemlig Gribskov og til dels Århus, er der nu overlap. Der er stadig enkelte områder, hvor der er meget langt til nærmeste frivilligcenter. Det gælder Himmerland, Djursland, Horsenseggen, det vestlige Sønderjylland, Vestsjælland og Bornholm. Siden denne evaluering blev sat i værk er der opstået et nyt frivilligcenter i Roskilde. Generelt er dækningen således blevet bedre, og frivilligcentrenes placering og deres arbejdsområde følger samtidig stort set de nye kommunegrænser.

Denne pointe fremgår også af frivilligcentrenes svar på et spørgsmål om det geografiske område for deres virksomhed, hvor 41 ud af de 46 organisationer (svarende til ca. 90 procent) svarer, at de har hele kommunen som arbejdsområde. Kun to frivilligcentre svarer, at de har flere kommuner som arbejdsområde, og kun tre svarer, at de har dele af kommunen som arbejdsområde.

Der er med andre ord opstået en betydelig grad af overensstemmelse mellem de administrative grænser og det, frivilligcentrene opfatter som deres virkeområde.

Også det gennemsnitlige befolkningsunderlag for frivilligcentrenes virksomhed er steget. Hvor frivilligcentrene i 2006 i gennemsnit havde ca. 51.000 indbyggere som befolkningsunderlag, er gennemsnittet nu steget til ca. 104.000. Der er dog stadig en ganske stor spredning omkring dette gennemsnit. Frivilligcentre med det mindste befolkningsunderlag ligger på mellem 20 – 25.000 indbyggere, mens frivilligcentre med det højeste underlag ligger fra 150 til 200.000 (samt to ekstreme værdier på hhv. 300.000 og 1,5 mill. indbyggere).

Opgør vi fordelingen af centre i forhold til befolkningsunderlaget på samme måde som ved baselineundersøgelsen i 2006 får vi følgende billede (tabel 3.1).

Tabel 3.1

Den absolutte og procentuelle fordeling af frivilligcentre i forhold til anslået befolkningsunderlag. 2006 og 2008.

Anslået befolkningsunderlag:	2006		2008	
	Antal centre	Procentuel andel	Antal centre	Procentuel andel
Under 10.000	3	7 %	0	0 %
10.000 - 19.999	8	17 %	0	0 %
20.000 - 49.999	19	41 %	14	31 %
50.000 - 99.999	12	26 %	23	51 %
100.000 og derover	4	9 %	8	18 %
I alt	46	100 %	45	100 %

2006: N = 46 2008: N = 45

Kilde: Aalborg Universitet 2006 og 2008.

Hvor vi i 2006 havde ca. to tredjedele af frivilligcentrene, som angav deres befolkningsunderlag til at være under 50.000 indbyggere, så har vi nu en situation, hvor to tredjedele opgiver underlaget til at være over 50.000. Det er en meget markant ændring. Flertallet af centrene – ca. halvdelen opgiver nu befolkningsunderlaget til at ligge mellem 50 og 100.000 indbyggere. Den mest markante ændring er måske, at ingen frivilligcentre længere opererer med udgangspunkt i befolkningsunderlag under 20.000.

Et væsentligt mål med Udviklingspuljen, nemlig at tilpasse frivilligcentrene til den ny kommunestruktur samt øge befolkningsunderlaget for det enkelte center, synes således at være nået.

4. ORGANISERING, LEDELSE OG INSTITUTIONEL FORANKRING

Organisations- og ledelsesform

Mens der som dokumenteret i det foregående er sket væsentlige ændringer, hvad angår geografi og befolkningsunderlag, så er der ikke sket nævneværdige forskydninger, når det gælder centrenes organisering og ledelsesform. Det fremgår af tabel 4.1 neden for, hvor vi sammenligner hvor store andele af frivilligcentrene, der i henholdsvis 2006 og 2008 har egne vedtægter, egen generalforsamling, eget regnskab og en bestyrelse.

Tabel 4.1

Det absolutte antal centre og den procentuelle andel af centrene, der har egne vedtægter, egen generalforsamling, eget regnskab og en bestyrelse. 2006 og 2008.

Frivilligcentret har:	2006		2008	
	Antal centre	Procent	Antal centre	Procent
Egne vedtægter	49	96 %	43	94 %
Egen generalforsamling (eller lignende forsamling, hvor en bestyrelse vælges)	47	92 %	40	87 %
Eget regnskab	49	96 %	41	89 %
En bestyrelse	49	96 %	42	91 %

2006: N = 51 2008: N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2006 og 2008.

På alle disse punkter er andelen i dag nogenlunde den samme som i 2006, nemlig omkring 90 procent. Det vil sige, at det stadig er den helt gennemgående tendens, at frivilligcentrene er organiseret som enten en forening eller en selvejende institution.

Det fremgår også af det eksplicitte spørgsmål om frivilligcentrets aktuelle styreform, som vi i modsætning til baselineundersøgelsen har med i den aktuelle undersøgelse. Fordelingen af svar på dette spørgsmål fremgår af tabel 4.2 neden for.

Tabel 4.2

Frivilligcentrets aktuelle styreform i 2008. Absolut antal centre og procentvis fordeling.

	Antal	Procent
a. Forening	33	72 %
b. Selvejende institution	8	17 %
c. Kommunal organisation	3	7 %
d. Andet	2	4 %
Total	46	100 %

N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Godt 70 procent svarer, at man er organiseret som en forening og knap 20 procent, at man er organiseret som en selvejende institution. Sammenlagt svarer det til de ca. 90 procent, vi også kom frem til ved at kigge på, om centrene havde egne vedtægter, egen bestyrelse, egen generalforsamling og eget regnskab.

Når det gælder frivilligcentrenes bestyrelser, så har størsteparten en bestyrelse, der enten er valgt udelukkende af frivilligcentrets medlemmer (godt 70 procent) eller er sammensat af valgte medlemmer og udpegede (andre ca. 15 procent).

Samlet set tyder disse tal på, at der fortsat er en betydelig grad af autonomi i frivilligcentrenes styreform med foreningen som den helt dominerende organisationsform.

Det er således stadig et meget lille antal frivilligcentre, kun i alt 3 ud af 46, der drives som en kommunal organisation. Af disse tre har et frivillig-

center bemærket, at man forventer at overgå til at være en selvejende institution i 2009. Det betyder, at kun to frivilligcentre har en egentlig kommunal ledelse.

Frivilligcentrenes bestyrelsesrepræsentanter og initiativtagere

Sammenlignet med baselineundersøgelsen, så har en større andel af frivilligcentre i dag foreninger og organisationer som medlemmer. Det fremgår af tabel 4.3 neden for.

Tabel 4.3

Det absolutte antal centre og den procentuelle andel af centrene, der har enkeltpersoner eller foreninger og organisationer som medlemmer. 2006 og 2008.

	2006		2008	
Medlemmer:	Antal centre	Procent	Antal centre	Procent
Enkeltpersoner som medlemmer	25	49 %	21	46 %
Foreninger eller organisationer som medlemmer	31	61 %	36	78 %

2006: N = 51 2008: N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2006 og 2008.

Hvor omkring 60 procent af frivilligcentrene i 2006 havde foreninger eller organisationer som medlemmer, så gælder det i dag for knap 80 procent af frivilligcentrene. Dette antyder, at det lokale foreningsliv i projektperioden er kommet til at stå stærkere som bagland for frivilligcentrene.

Samme bevægelse fremgår også af nedenstående tabel, der giver en oversigt over, hvem der er repræsenteret i frivilligcentrenes bestyrelser.

Tabel 4.4

Det absolutte antal frivilligcentre og den procentuelle andel af centrene, der har en given instans repræsenteret i bestyrelsen. 2006 og 2008.

Repræsenteret i bestyrelsen:	2006		2008	
	Antal	Procent	Antal	Procent
a. Andre lokale foreninger eller organisationer	31	61 %	40	87 %
b. Borgere eller brugere af organisationen	34	67 %	21	46 %
c. En eller flere kommuner	10	29 %	12	26 %
d. En eller flere regioner/amter	1	2 %	0	0 %
e. Landsdækkende foreninger eller organisationer	2	4 %	3	7 %
f. Har ingen bestyrelse, styregruppe eller lignende	0	0 %	2	4 %
g. Andre	5	10 %	3	13 %

2006: N = 51 2008: N = 46

Frivilligcentre har kunnet afgive flere svar, hvorfor totalen summer til mere end antallet af observationer (N) og for procentkolonnernes vedkommende til mere end 100 procent.

Kilde: Aalborg Universitet 2006 og 2008.

Af tabellen fremgår det tydeligt, at der er sket en ændring sådan, at en større andel af frivilligcentre i 2008 har andre lokale foreninger eller organisationer repræsenteret i bestyrelsen. Det gælder for tæt på 9 ud af 10,² hvor det tidligere gjaldt for ca. 6 ud af 10. Andelen af frivilligcentre, der har borgere eller brugere repræsenteret i bestyrelsen, er omvendt faldet.

Hvad angår den andel af centrene, der har kommunen repræsenteret i bestyrelsen, så ligger den nogenlunde konstant på omkring en fjerdedel. Kommunerne er altså ikke mere markant repræsenteret i bestyrelserne i dag,

² Når denne andel er højere end andelen af frivilligcentre, der har foreninger som medlemmer, jf. tabel 4.3 oven for, så skyldes det sandsynligvis, at man godt kan have foreningsrepræsentanter i bestyrelsen, uden at man har foreninger som medlemmer.

end de var i 2006. Den stærkere foreningsrepræsentation og den fortsat relativt svage kommunale repræsentation i frivilligcentrenes bestyrelser kan afspejle et ønske hos frivilligcentrene om, at ejerskabet til centrene først og fremmest skal være forankret i det lokale foreningsliv.

Dette kan vi undersøge lidt nærmere ved at se på, hvem der har taget initiativ til oprettelsen af frivilligcentrene. Det fremgår af nedenstående tabel 4.5, hvor vi igen sammenligner data fra 2006 med data fra 2008. Man skal bemærke, at frivilligcentrene i denne opgørelse har kunnet afgive flere svar. Opgørelsen er således en aggregeret oversigt over i, hvor stor udstrækning henholdsvis privatpersoner, foreninger og kommunen har medvirket ved oprettelsen af frivilligcentrene.

Tabel 4.5

Det absolutte antal og den procentvise fordeling af tilfælde, hvor henholdsvis privatpersoner, foreninger og kommunen har medvirket ved oprettelsen af frivilligcentrene. 2006 og 2008.

Initiativtager	2006		2008	
	Antal	Procent	Antal	Procent
a. Frivilligcentret oprettet på initiativ af privatperson eller kreds af privatpersoner	23	45 %	14	30 %
b. Frivilligcentret oprettet på initiativ af forening eller kreds af foreninger	17	33 %	27	59 %
c. Frivilligcentret oprettet på initiativ af kommunen	16	31 %	20	43 %
d. Ved ikke	1	2 %	0	0 %
e. Andre	8	16 %	0	0 %

2006: N = 51 2008: N = 46

Frivilligcentrene har kunnet afgive flere svar, hvorfor totalen summer til mere end antallet af observationer (N) og for procentkolonnernes vedkommende til mere end 100 procent.

Kilde: Aalborg Universitet 2006 og 2008.

Umiddelbart ser det ud til, at kommunerne er kommet lidt mere med som initiativtager sammenlignet med baselineundersøgelsen fra 2006. I 2008 var situationen den, at kommunen havde været med som initiativtager i ca. 40 procent (20 ud af 46) af tilfældene, hvilket er lidt mere end sidste gang vi undersøgte området, hvor kommunerne var (med)initiativtager i ca. 30 procent af tilfældene. Forskellen er dog meget lille.

Den væsentligste ændring forekommer således at være, at flere frivilligcentre nu har foreninger med som initiativtager. Andelen af frivilligcentre, som har en forening eller en kreds af foreninger med ved oprettelsen, er øget fra ca. en tredjedel til næsten to tredjedele. Omvendt er andelen, som har en privatperson eller kreds af privatpersoner med ved oprettelsen, faldet fra knap halvdelen til ca. en tredjedel. Der er således sket en forskydning fra 2006 til 2008 på dette område. Flere frivilligcentre har foreninger som institutionelt bagland, når de etableres, mens færre bliver etableret ved privatpersoners initiativ. Alt i alt tyder disse fund på, at frivilligcentrene i projektperioden er lykkedes med at blive bedre forankret i det lokale foreningsliv.

Denne forankring undersøger vi nærmere neden for, hvor vi ser på frivilligcentrenes medlemsforeninger.

Frivilligcentrenes medlemsforeninger

Spørgsmålet om frivilligcentrenes medlemsforeninger havde vi ikke med ved baselineundersøgelsen i 2006. Vi kan derfor kun redegøre for situationen i 2008.

Blandt de knap 40 frivilligcentre, der har medlemsforeninger, ligger det gennemsnitlige antal på ca. 50. Spredningen er imidlertid ganske stor. Det laveste antal medlemsforeninger er 6 og det højeste antal 120. Fordelingen fremgår af nedenstående tabel 4.6.

Tabel 4.6

Antal medlemsforeninger for frivilligcentre. Absolut antal og procentuel fordeling. 2008.

Antal medlems- Foreninger	Antal frivilligcentre	Andel frivilligcentre
Færre end 39	19	50 %
40-79	9	24 %
80-120	10	26 %
I alt	38	100 %

N = 38. Beregningsgrundlaget er frivilligcentre, der har foreninger som medlemmer.

Kilde: Aalborg Universitet 2008.

Blandt de frivilligcentre, der har foreninger som medlemmer, er det omkring 90 procent, der siger, at de har fået flere medlemmer inden for de seneste to år (2007 og 2008). Ca. 10 procent siger, at de har haft det samme antal medlemsforeninger de seneste to år. Overordnet set tyder det altså på, at frivilligcentrene i udviklingspuljens periode har fået flere lokale foreninger og organisationer som medlemmer. Også dette kan ses som et udtryk for, at Udviklingspuljens mål om, at frivilligcentrene skulle synliggøres og stå mere centralt i forhold til de lokale foreninger og lokalsamfundet mere generelt, er lykkedes.

For at undersøge om der er bestemte forudsætninger, der fremmer antallet af medlemsforeninger, har vi undersøgt sammenhængen mellem antal medlemsforeninger og frivilligcentrenes karakteristika som alder og befolkningsunderlag.

Med hensyn til frivilligcentrets alder viser der sig måske overraskende nok ingen væsentlige forskelle. Ældre frivilligcentre har altså ikke nødvendigvis flere medlemsforeninger end yngre. Det kan have at gøre med, at

mange nye frivilligcentre har gjort sig store anstrengelser for fra start at være godt forankret i det lokale foreningsliv.

Med hensyn til befolkningsunderlagets betydning viser der sig en interessant sammenhæng. Frivilligcentre med et befolkningsunderlag under 49.999 har naturligt nok en tendens til at have lidt færre medlemsforeninger sammenlignet med frivilligcentre med et højere befolkningsunderlag. Det har efter al sandsynlighed at gøre med, at antallet af foreninger ganske enkelt er mindre i mindre kommuner. Men sammenhængen er ikke lineær sådan, at antallet af medlemsforeninger stiger proportionalt med befolkningsunderlagets størrelse.

Faktisk er det sådan, at det er frivilligcentrene med et befolkningsunderlag mellem 50.000 og 99.999, der har den største sandsynlighed for at have 40 eller flere medlemsforeninger. Hvorimod frivilligcentre i større bysamfund over 100.000 oftere har 39 eller færre medlemsforeninger. Denne sammenhæng er interessant, fordi den muligvis kan indikere, at frivilligcentrenes forankring i foreningslivet lettest sker i en kontekst, hvor foreningerne på den ene side kan få øje på frivilligcentret, og hvor frivilligcentret på den anden side kan overskue det lokale foreningslandskab.

Som endnu et nyt spørgsmål har vi i denne undersøgelse medtaget et spørgsmål om, hvilken type af foreninger, frivilligcentrene vurderer, at de især har fået som *nye medlemmer*. Dette fremgår af tabel 4.7.

Tabel 4.7

Typer af foreninger, som de frivilligcentre, der har fået flere medlemmer, vurderer, de har fået flere af inden for de seneste to år. Absolut antal frivilligcentre og procentuel andel af frivilligcentre, der siger, de har fået en bestemt type foreninger som nye medlemmer. Frivilligcentrene har kunnet afgive flere svar. 2008.

	Antal frivilligcentre	Andel af frivilligcentre
Patientforeninger	29	83 %
Foreninger for socialt udsatte	27	77 %
Foreninger for psykisk syge og sårbare	24	69 %
Handicapforeninger	23	66 %
Foreninger for etniske minoriteter	17	49 %
Andre*	13	37 %

N = 35. Beregningsgrundlaget er de frivilligcentre, der siger, de har fået flere medlemsforeninger.

** Kategorien "Andre" rummer især ældreforeninger og seniorforeninger, selvhjælpsgrupper, netværksgrupper, børn og unge, samt kulturelle foreninger. Kilde: Aalborg Universitet 2008.*

Som det fremgår af tabellen er det især patientforeninger, handicapforeninger samt foreninger for socialt udsatte og psykisk sårbare, der er kommet til. Dette svarer udmærket overens med forventningen om, at frivilligcentrene i stigende grad ville få samarbejde med disse typer af foreninger i takt med, at de gamle amter overførte en række opgaver og ansvar vedrørende disse grupper til de nye kommuner. Resultaterne kan muligvis også tolkes som et udtryk for, at foreninger på disse områder ser frivilligcentrene som vigtige samarbejdspartnere og interessevaretagere i forhold til de nye kommuner.

Andelen af frivilligcentre, der har oplevet at få flere foreninger for etniske minoriteter som medlemmer, ligger på omkring 50 procent, hvilket er lidt lavere end de øvrige områder. Alligevel må man sige, at det er et ganske opløftende resultat, at 17 frivilligcentre har fået flere etniske foreninger som medlemmer. Det kunne tyde på en tættere kontakt og samarbejde i en del kommuner. For at undersøge dette nærmere har vi set på, om der er

noget mønster i, hvem disse 17 frivilligcentre er. Man kunne for eksempel forvente, at foreninger for etniske minoriteter især findes i de større bysamfund. Vi har derfor prøvet at undersøge, om der skulle være en sammenhæng mellem størrelsen på frivilligcentrenes befolkningsunderlag, og hvorvidt centrene oplever at have fået flere foreninger for etniske minoriteter som medlemmer. Dette viser sig imidlertid ikke at være tilfældet. Man kunne også overveje, om frivilligcentrenes alder har betydning for kontakten til etniske minoritetsforeninger. Vi ved, at det kan tage tid at etablere relationer til etniske minoritetsgrupper, og vi har derfor undersøgt, om der skulle være en sammenhæng mellem frivilligcentrets alder, og hvorvidt man har fået flere etniske foreninger som medlemmer. Vi har her delt frivilligcentre op i to grupper: centre etableret i 2006 eller senere (benævnt ”nye”), og centre etableret i 2005 eller tidligere (benævnt ”gamle”). Denne analyse viser imidlertid heller ingen forskelle - andelen, der har fået flere foreninger for etniske minoriteter, ligger på ca. en tredjedel for både nye og gamle frivilligcentre.

Frivilligcentrenes daglige ledelse

Et sidste led i undersøgelsen af frivilligcentrenes organisation og ledelse drejer sig om den daglige ledelse samt ansatte og frivillige ressourcer.

Af de i alt 46 frivilligcentre, der indgår i nærværende undersøgelse, har de 44 ansat en daglig leder. Af de 44 ansatte ledere er de 32 ansat på fuld tid, mens resten er ansat på deltid. Det fremgår af nedenstående tabel 4.8, hvor vi også sammenligner med situationen i 2006.

Tabel 4.8

Absolut antal og procentuel andel af frivilligcentrene, der har daglig leder ansat på fuld tid, deltid eller ingen daglig leder ansat. 2006 og 2008.

	2006		2008	
Daglig leder:	Antal	Procent	Antal	Procent
Ansæt på fuld tid	22	43 %	32	70 %
Ansæt på deltid	19	37 %	12	26 %
Ingen daglig leder ansat	10	20 %	2	4 %
I alt	51	100 %	46	100 %

2006: N = 51 2008: N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2006 og 2008.

I forhold til baselineundersøgelsen i 2006 er der på dette punkt tydeligvis sket en professionalisering af frivilligcentrene. I udgangspunktet havde kun knap halvdelen af frivilligcentrene en daglig leder ansat på fuld tid, i dag er andelen oppe på ca. 70 procent. Andelen af centre, hvor den daglige leder er ansat på deltid, er faldet markant, og det samme er andelen af frivilligcentre uden en daglig leder.

I denne undersøgelse har vi som noget nyt også spurgt til den ansatte daglige leders højeste fuldførte uddannelse. Vi har herefter kategoriseret deres uddannelsesmæssige baggrund i forhold til følgende tre hovedkategorier:

1. Lang videregående uddannelse (typisk en kandidatuddannelse).
2. Mellemlang videregående uddannelse (typisk en professionsbacheloruddannelse som lærer, pædagog, sygeplejerske, socialrådgiver eller lignende).
3. Kort videregående uddannelse eller anden baggrund (typisk en sekretær-, assistent- eller kontoruddannelse).

Fordelingen af de ansatte daglige ledere i forhold til denne opdeling fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 4.9

Den ansatte daglige leders uddannelsesbaggrund opgjort efter lang videregående uddannelse, mellemlang videregående uddannelse eller kort videregående eller anden uddannelsesmæssig baggrund. Absolut antal ledere og procentuel fordeling af ledere. 2008.

	Antal ledere	Andel ledere
Lang videregående uddannelse	13	30 %
Mellemlang videregående uddannelse	20	45 %
Kort videregående uddannelse eller anden baggrund	11	25 %
I alt	44	100 %

N = 44. Beregningsgrundlaget er de 44 frivilligcentre, der har en ansat daglig leder på enten fuld tid eller deltid.

Kilde: Aalborg Universitet 2008.

Tabellen viser, at ca. en tredjedel af lederne har en lang videregående uddannelse fra universiteterne. Nogle respondenter har nævnt, hvilken kandidatgrad det drejer sig om, og typisk finder man en cand.mag., fx i medievidenskab, samfundsplanlægning, kommunikation, antropologi eller lignende. Den største andel af lederne, nemlig knap halvdelen, har en mellemlang videregående uddannelse, ofte fra enten en social- eller sundhedsfaglig professionsbacheloruddannelse, fx pædagog, socialrådgiver, sundhedsplejerske, eller uddannelsesområdet, fx lærer. Ca. 25 procent af lederne har anden uddannelsesbaggrund som fx sekretær-, assistent- eller kontoruddannelse.

Det umiddelbare indtryk fra denne oversigt er en kompetent og veluddannet lederstab i frivilligcentrene. I forhold til baselineundersøgelsen i 2006 kan vi ikke sige noget sikkert om udviklingen i ledernes uddannelsesbaggrund, eftersom vi ikke havde dette spørgsmål med ved forrige undersøgelse. Vi kan kun sige, at en bemærkelsesværdig stor andel, nemlig

75 procent, af de daglige ledere har enten en lang eller en mellemlang videregående uddannelse, hvilket tyder på en professionalisering af ledelsesfunktionerne i frivilligcentre.

Hvis man ser den daglige leders uddannelse som en forudsætning (blandt flere) for den professionalisering af frivilligcentre, som Udviklingspuljen gerne ville være med til at fremme, så må man konkludere, at grundlaget er til stede i form af mange veluddannede ledere og i form af mange daglige ledere, som også har videreuddannelse inden for ledelse (hvilket nævnes af en del respondenter i bemærkningerne til spørgsmålet). Dette er ikke det samme som, at uddannelse er en absolut forudsætning for at kunne udvikle frivilligcentre. Mange års erfaring eller særlig flair for projektledelse og udviklingsarbejde kan i mange tilfælde være ligeså eller endog mere vigtigt. Men i en situation, hvor lederne af frivilligcentre i stigende grad forventes at fungere som igangsættere for udviklingsprocesser (snarere end som praktiske ledere af aktivitetshuse), så må uddannelse alt andet lige vurderes at være en fordel.

Ansatte ressourcer

45 ud af 46 frivilligcentre har i regnskabsåret 2008 haft lønnede medarbejdere. 33 af de 45 frivilligcentre (svarende til godt 70 procent) har haft fuldtidsansatte medarbejdere, mens 37 ud af de 45 (svarende til godt 80 procent) endvidere har haft deltidsansatte medarbejdere.

Det mest almindelige er 1 fuldtidsansat (som ca. 40 procent af frivilligcentre har). Nogle frivilligcentre har 2 eller 3 fuldtidsansatte (gældende for ca. 25 procent af centrene).

Med hensyn til deltidsansatte, så er det oftest forekommende 1 deltidsansat (som ca. 30 procent af centrene har), mens lidt færre, nemlig ca. 20 procent har 2 deltidsansatte og ca. 15 procent har 3 deltidsansatte.

Ca. 60 procent af frivilligcentrene har endvidere ansatte på særlige beskæftigelsesordninger.

Frivillige ressourcer

Alle frivilligcentre på nær et havde i det seneste kvartal frivillige, der gjorde en aktiv indsats for frivilligcentret.³

Det gennemsnitlige antal aktive frivillige er beregnet til 33. Det er lidt færre end ved første baselineundersøgelse, men eftersom der er store usikkerheder forbundet med opgørelsen i 2006, vil vi afholde os fra en direkte sammenligning. Dette skyldes, at nogle frivilligcentre i 2006 sandsynligvis medregnede 'husede frivillige' som 'egne frivillige', hvorfor tallet for 2006 efter alt at dømme er kraftigt overvurderet. Tallene for 2008 forekommer at være mere realistiske.

Der er dog en vis spredning mellem frivilligcentrenes antal af frivillige medarbejdere. Det fremgår af nedenstående tabel.

³ I den aktuelle undersøgelse har vi mere tydeligt end ved baselineundersøgelsen i 2006 forsøgt at skelne mellem tre forskellige typer af frivillige tilknytninger til frivilligcentret. For det første har vi defineret *en frivillig* som en person, der uden løn regelmæssigt udfører et stykke arbejde for frivilligcentret (som for eksempel formidling, koordination, undervisning, praktiske opgaver, rådgivning, bestyrelsesarbejde mv.). For det andet har vi defineret frivillige, som arbejder i projekter og foreninger, der har til huse i frivilligcentrets lokaler, som *husede frivillige*. Disse er blevet talt for sig selv. For det tredje har vi defineret *en bruger* som en person, der deltager i og/eller drager nytte af frivilligcentrets aktiviteter (som for eksempel kurser, foredrag, selvhjælpsgrupper, udflugter, aktiviteter m.m.). Hvis en person både er frivillig og bruger har vi bedt om, at personen regnes med begge steder. Hvis en person både er frivillig, huset frivillig og bruger har vi bedt om, at personen regnes med alle tre steder.

Tabel 4.10

Antal frivillige, som frivilligcentrene vurderer, de har haft tilknyttet inden for det seneste kvartal. Absolut og procentuel fordeling. 2008

Antal frivillige	Antal centre	Andel centre
Under 10	4	10 %
11-25	17	41 %
26-50	14	33 %
51-144	7	17 %
I alt	42	100 %

N = 42

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Som tabellen viser, er det meget få frivilligcentre, der har under 10 frivillige, og de fleste har enten mellem 11 og 25 eller mellem 26 og 50, hvilket må siges at være ganske mange.

Indtrykket af en omfattende skare af frivillige, der gør en aktiv indsats for frivilligcentret, understreges af, at knap 80 procent af frivilligcentrene (svarende til 36 ud af 46) siger, de har fået flere frivillige inden for de seneste to år. Kun 2 centre siger, de har fået færre, mens 6 siger, de har samme antal frivillige.

Hovedparten af de frivillige tilhører stadig (sammenlignet med baselineundersøgelsen i 2006) aldersmæssigt de ældre alderskategorier. Ca. 60 procent af centrene siger således, at halvdelen eller flere af deres frivillige er over 60 år. Og det er tæt mod 80 procent af centrene, der siger, at det er under 10 procent af deres frivillige, der er under 30 år.

Der er også stadig en overvægt af kvinder, der arbejder frivilligt for frivilligcentrene. Af det gennemsnitlige samlede antal frivillige på 33 vurderes i gennemsnit 10 til at være mænd. Under en tredjedel af frivilligcentrets frivillige er altså mænd.

Samme billede opnås med hensyn til de etniske minoriteter. Her er skævheden dog endnu større. Kun godt en frivillig ud af de 33 gennemsnitlige vurderes til at have anden etnisk baggrund end dansk.

En kort opsummering

Delkonklusionen på dette kapitels analyse er, at frivilligcentrene er blevet mere solidt institutionelt forankrede i det lokale foreningsliv; at de er karakteriseret ved fortsat at have en betydelig grad af selvstyre; samt at deres daglige ledelse er blevet professionaliseret. Frivilligcentrene tiltrækker også fortsat betydelige frivillige ressourcer, men det er ikke lykkedes for organisationerne at ændre på den etniske sammensætning af frivilligskaren samt køns- og aldersprofilen.

5. OPGAVER, PRIORITERING OG AKTIVITETER

Udviklingspuljens udbudsmateriale opererede med følgende 6 kerneaktiviteter eller –opgaver for et fuldt udrustet frivilligcenter:

- f
 ormidling af frivilligt arbejde
- s
 elvhjælpsarbejde
- o
 pstart og drift af projekter (projektvugge)
- f
 oreningsservice
- s
 tøtte til netværksdannelse
- b
 orgerinformation

I baselineundersøgelsen i 2006 og i spørgeskemaet til denne undersøgelse har vi forsøgt at operationalisere disse kernefunktioner i en række opgaver og aktivitetsområder.

Opgaverne fremgår af følgende tabel, der samtidig angiver det absolutte antal samt den procentuelle andel af centrene, der har den pågældende aktivitet med i sin opgaveportefølje i henholdsvis 2006 og 2008. Ved læsningen af tabellen skal man bemærke, at der i 2008 er blevet tilføjet en ekstra kategori (kategori h: ”Oprettelse af foreningsnetværk og erfaringsudveksling mellem flere foreninger”). Metodisk set udgør dette dog et mindre problem,

idet frivilligcentre har kunnet afgive alle de svar, der var relevante, i begge år.

Tabel 5.1

Det absolutte antal frivilligcentre og den procentuelle andel, der angiver at have følgende aktiviteter. Frivilligcentre har kunnet afgive flere svar. 2006 og 2008

Aktiviteter:	2006		2008	
	Antal	Procent	Antal	Procent
a. Mobilisering, hvervning og synliggørelse af frivillige (for eksempel ved at annoncere efter frivillige, oplyse om frivilligt arbejde eller afholde særlige arrangementer som frivilligmarked og lignende)	43	84 %	45	98 %
b. Formidling af frivilligt arbejde (for eksempel via hjemmeside, opslagstavle eller lignende)	44	86 %	44	96 %
c. Støtte til etablering af nye frivillige initiativer (for eksempel gennem konsulentbistand, praktisk hjælp og husly til nye projekter og foreninger)	43	84 %	44	96 %
d. Koordination og samordning af frivillige initiativer (for eksempel gennem etablering af frivilligråd, foreningssamvirke eller lokalråd)	27	53 %	44	96 %
e. Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til den enkelte forening eller andre frivillige initiativer)	41	80 %	44	96 %
f. Kurser, undervisning og temadage for frivillige og foreninger (for eksempel i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.)	35	69 %	43	94 %
g. Drift af og husly til andre projekter og foreninger (for eksempel Børns Voksenvenner, AA, Ventilen, offerrådgivning eller lignende)	27	53 %	42	91 %
h. Oprettelse af foreningsnetværk og erfaringsudveksling mellem flere foreninger			40	87 %
i. Omsorgs- og støtteaktiviteter i frivilligcentret (for eksempel rådgivning, hjælpetjeneste eller besøgstjeneste)	34	67 %	35	76 %

j. Etablering og drift af selvhjælpsgrupper	28	55 %	30	65 %
k. Hobby og fritidsaktiviteter (madklub, vandrekлубber, udflugter, kreativt værksted mv.)	20	39 %	16	35 %
l. Andet	21	41 %	12	26 %

2006: N = 49 2008: N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2006 og 2008.

Som det tydeligt fremgår af tabellen, så udfylder næsten alle frivilligcentre på nuværende tidspunkt alle de forventede opgaver. Udviklingspuljen må på dette punkt således siges fuldt ud at have lykkedes med at skabe frivilligcentre, der er fuldt udrustede:

- 1) Formidling af frivilligt arbejde (kategori b og til dels a) udføres af stort set alle.
- 2) Opstart og drift af projekter (projektvugge) (kategori c og g) udføres af stort set alle.
- 3) Foreningsservice (kategori e og f) udføres af stort set alle.
- 4) Støtte til netværksdannelse (kategori d og h) udføres af stort set alle.
- 5) Borgerinformation (kategori a og til dels b) udføres af stort set alle.

Det er endvidere interessant, at en meget større andel af frivilligcentrene i 2008 sammenlignet med 2006 har påtaget sig opgaver omkring 1) koordinat-ion og samordning af frivillige initiativer, 2) kurser, undervisning og tema-dage for frivillige og foreninger og 3) drift og husly af projekter og forenin-ger. Frivilligcentrene varetager altså på disse områder i stigende grad de støtte- og koordinationsfunktioner, de var tiltænkt.

- 6) Selvhjælpsarbejde (kategori j) udføres af omkring to tredjedele af frivilligcentrene, hvilket er en lidt større andel end i 2006 men forskellen er næppe signifikant. Ikke alle frivilligcentre løser denne

opgave, hvilket kan skyldes, at frivilligformidlig og selvhjælpsarbejde visse steder stadig foregår som parallelle aktiviteter udbudt af forskellige organisationer (jf. Henriksen og Marthedal 2006). Det er således ikke alle steder, at selvhjælpsarbejdet er blevet en integreret del af frivilligcentrenes virksomhed.

Svarkategorierne i) omsorgs- og støtteaktiviteter samt k) hobby og fritidsaktiviteter er taget med for at vurdere bevægelsen fra brugerorientering til forenings- og netværksorientering. Der er stadig omkring tre fjerdele af frivilligcentrene, der har omsorgs- og støtteaktiviteter i frivilligcentret, fx i form af rådgivning eller besøgstjeneste, hvilket er nogenlunde samme andel som ved baselineundersøgelsen i 2006. Og andelen, der har hobby og fritidsaktiviteter, er også nogenlunde den samme som sidst, nemlig omkring en tredjedel. Dette kan sandsynligvis tolkes således, at frivilligcentrene mange steder stadig er 'mødesteder' og ikke kun 'knudepunkter' (jf. Henriksen 2008b).

Prioritering af opgaverne

Nok så væsentlig en indikator på frivilligcentrenes arbejde er deres tidsmæssige prioritering blandt de forskellige arbejdsopgaver. Dette har vi forsøgt at undersøge ved at stille et spørgsmål om de fem opgaver, som frivilligcentret i øjeblikket bruger mest tid på, og rangere dem fra nr. 1 til nr. 5. Den opgave, man prioriterer som nr. 1, er altså den, man vurderer, man i øjeblikket bruger mest tid på og så fremdeles.

Frivilligcentrenes vurdering af hvilke opgaver, de bruger mest tid på, fremgår af tabel 5.2 neden for.

Tabel 5.2

Frivilligcentrenes vurdering af hvilke opgaver de i øjeblikket bruger mest tid på. De fem vigtigste opgaver er prioriteret fra nr. 1 til nr. 5. Absolut fordeling. 2008

Opgaver	Prioritering					
	1	2	3	4	5	I alt
a. Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til den enkelte forening eller andre frivillige initiativer)	12	6	8	5	7	38
b. Mobilisering, hvervning og synliggørelse af frivillige (for eksempel ved at annoncere efter frivillige, oplyse om frivilligt arbejde eller afholde særlige arrangementer som frivilligmarked og lignende)	10	8	6	6	4	34
c. Formidling af frivilligt arbejde (for eksempel via hjemmeside, opslagstavle eller lignende)	4	7	5	6	9	31
d. Støtte til etablering af nye frivillige initiativer (for eksempel gennem konsulentbistand, praktisk hjælp og husly til nye projekter og foreninger)	2	5	6	7	3	23
e. Etablering og drift af selvhjælpsgrupper	6	4	5	0	3	18
f. Omsorgs- og støtteaktiviteter i frivilligcentret (for eksempel rådgivning, hjælpetjeneste eller besøgstjeneste)	5	3	4	5	1	18
g. Kurser, undervisning og temadage for frivillige og foreninger (for eksempel i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.)	1	4	3	4	5	17
h. Oprettelse af foreningsnetværk og erfaringsudveksling mellem flere foreninger	4	1	3	4	5	17
i. Koordination og samordning af frivillige initiativer (for eksempel gennem etablering af frivilligråd, foreningssamvirke eller lokalråd)	3	6	2	2	3	16
j. Drift af og husly til andre projekter og foreninger (for eksempel Børns Voksenvenner, AA, Ventilen, offerrådgivning eller lignende)	2	3	3	4	3	15
k. Hobby og fritidsaktiviteter (madklub, vandrekлубber, udflugter, kreativt værksted mv.)	0	0	0	0	0	0
l. Andet	3		1	1	2	7

N = 46

Tabellen giver en oversigt over hvor mange frivilligcentre, der har prioriteret en given opgave. Hvert frivilligcenter har kunnet prioritere fem opgaver, som man brugte henholdsvis mest, næstmest, tredjemest, fjerdemest og femtemest tid på i 2008. I alt kategorien giver en oversigt over, hvor mange af de 46 frivilligcentre, som har prioriteret en given opgave som en af de fem mest tidskrævende. Rangordnet efter opgavens relative betydning ud fra i alt kolonnen.

Kilde: Aalborg Universitet 2008.

Umiddelbart springer tre opgaver i øjnene, nemlig a) foreningsservice b) mobilisering, hvervning og synliggørelse af frivillige samt c) formidling af frivilligt arbejde. Disse aktiviteter prioriteres af en meget stor andel af frivilligcentrene blandt de fem, man bruger mest tid på. Også kategori d) støtte til etablering af nye frivillige initiativer prioriteres af omkring halvdelen af frivilligcentrene, som en af de opgaver, man bruger mest tid på. Samlet set peger dette i retning af, at frivilligcentrene i betydeligt omfang også i praksis prioriterer opgaven som lokalt knudepunkt, igangsætter og netværksopbygger.

For at gøre prioriteringen lidt mere overskuelig har vi endvidere i nedenstående tabel 5.3 sammenlagt første og anden prioriteringerne samt fjerde og femte prioriteringerne samt forsynet tabellen med procent-opgørelser, sådan at den relative fordeling af opgaverne fremstår tydeligere.

Tabel 5.3

Frivilligcentrenes vurdering af hvilke opgaver de i øjeblikket bruger mest tid på. Sammenlagte kategorier. Absolut og relativ fordeling. 2008.

Opgaver	Prioritering			
	1+2	3	4+5	I alt
a. Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til den enkelte forening eller andre frivillige initiativer)	39 % (18)	17 % (8)	26 % (12)	83 % (38)
b. Mobilisering, hvervning og synliggørelse af frivillige (for eksempel ved at annoncere efter frivillige, oplyse om frivilligt arbejde eller afholde særlige arrangementer som frivilligmarked og lignende)	39 % (18)	13 % (6)	22 % (10)	74 % (34)
c. Formidling af frivilligt arbejde (for eksempel via hjemmeside, opslagstavle eller lignende)	24 % (11)	11 % (5)	33 % (15)	67 % (31)
d. Støtte til etablering af nye frivillige initiativer (for eksempel gennem konsulentbistand, praktisk hjælp og husly til nye projekter og foreninger)	15 % (7)	13 % (6)	22 % (10)	50 % (23)
e. Omsorgs- og støtteaktiviteter i frivilligcentret (for eksempel rådgivning, hjælpetjeneste eller besøgstjeneste)	17 % (8)	9 % (4)	13 % (6)	39 % (18)
f. Etablering og drift af selvhjælpsgrupper	22 % (10)	11 % (5)	7 % (3)	39 % (18)
g. Kurser, undervisning og temadage for frivillige og foreninger (for eksempel i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.)	11 % (5)	7 % (3)	20 % (9)	37 % (17)
h. Oprettelse af foreningsnetværk og erfaringsudveksling mellem flere foreninger	11 % (5)	7 % (3)	20 % (9)	37 % (17)
i. Koordination og samordning af frivillige initiativer (for eksempel gennem etablering af frivilligråd, foreningssamvirke eller lokalråd)	20 % (9)	4 % (2)	11 % (5)	35 % (16)
j. Drift af og husly til andre projekter og foreninger (for eksempel Børns Voksenvenner, AA, Ventilen, offerrådgivning eller lignende)	11 % (5)	7 % (3)	15 % (7)	33 % (15)
k. Hobby og fritidsaktiviteter (madklub, vandrekлубber, udflugter, kreativt værksted mv.)	(0)	(0)	(0)	(0)
l. Andet	7 % (3)	2 % (1)	7 % (3)	15 % (7)

N = 46

Tabellen giver en oversigt over hvor mange frivilligcentre, der har prioriteret en given opgave. Hvert frivilligcenter har kunnet prioritere fem opgaver, som man brugte henholdsvis mest, næstmest, tredjemest, fjerdemest og femtemest tid på i 2008. I tabellen er første og anden prioritet slået sammen, og fjerde og femte prioritet er slået sammen. I alt kategorien giver en oversigt over, hvor mange (samt hvor stor en procentandel) af de 46 frivilligcentre, som har prioriteret en given opgave som en af de fem mest tidskrævende.

Rangordnet efter i alt kolonnen.

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Helt tydelige mønstre er svære at se, men umiddelbart er der et tyngdepunkt omkring a) foreningsservice og b) mobilisering, hvervning og synliggørelse, som op mod 40 procent af frivilligcentrene har som enten 1. eller 2. prioritet. Disse to opgaver er dem, som flest frivilligcentre vurderer, at de bruger mest tid på. c) formidling af frivilligt arbejde er der en tendens til i højere grad prioriteres som værende mindre tidsintensivt – dette svarer til resultaterne fra de kvalitative studier. Blandt de frivilligcentre, der har prioriteret f) selvhjælpsarbejde, er der en tendens til at vurdere dette som mere tidsintensivt, det vil sige som enten 1. eller 2. prioritet. Dette giver god mening; hvis man har drift af selvhjælpsgrupper som en del af porteføljen, så er det en aktivitet, der ofte kræver tid. Kategorierne g) kurser, undervisning og temadage samt kategori h) oprettelse af foreningsnetværk vurderes som mindre tidsintensive, mens omvendt kategori i) koordination og samordning af frivillige initiativer vurderes som mere tidsintensivt.

Vi kan ikke i denne analyse sammenligne direkte med situationen i 2006, fordi prioriteringen i baselineundersøgelsen blev lavet på en anden måde end i nærværende undersøgelse.⁴

En forsigtig vurdering antyder dog, at der i 2008 er noget større konsensus blandt frivilligcentrene om hvilke opgaver, de bruger mest tid på.

⁴ I 2006 blev organisationerne bedt om at prioritere de 3 opgaver, de brugte mest tid på. Men organisationerne blev ikke bedt om at rangere disse opgaver fra 1 til 3.

Som nævnt drejer dette sig om de foreningsrelaterede opgaver og netværksopbygningen samt synliggørelsen af det frivillige arbejde. I forhold hertil var spredningen i 2006 meget større.⁵

Vi ser dette som et udtryk for den større grad af homogenitet og retning, der er kommet i frivilligcentrenes arbejde i løbet af Udviklingspuljens periode. Udviklingspuljens formulering af kerneopgaver og samspillet mellem FriSe, SUS og udviklingsprojekterne om implementering og målretning af frivilligcentrenes opgaver har bidraget til at skabe meget mere fælles fodslag om, hvad et frivilligcenters rolle og identitet er, end det var tilfældet i 2006. Vi tolker resultaterne sådan, at det er denne tydeligere identitet, der giver sig udslag i en tydeligere prioritering blandt opgaverne.

For at vurdere om der er særlige forudsætninger, der fremmer prioriteringen af bestemte opgaver har vi konstrueret en variabel, hvor de frivilligcentre, der har prioriteret foreningsservice som nr. 1 eller 2 sammenlignes med alle øvrige frivilligcentre. Ideen er altså at undersøge, om der systematiske forskelle mellem de frivilligcentre, der prioriterer foreningsservice meget højt på den ene side og frivilligcentre, der enten slet ikke prioriterer dette område eller prioriterer det som mindre tidskrævende. Denne analyse viser, at frivilligcentrenes alder og økonomiske volumen ingen betydning har. Befolkningsunderlaget spiller en vis rolle således, at frivilligcentre med et befolkningsunderlag, der er mindre end 60.000 har en mindre tilbøjelighed til at prioritere foreningsservice højt. Dette er nok en forventelig sammenhæng, idet frivilligcentre, der er placeret i komparativt set mindre kommuner, har færre foreninger at servicere og muligvis også i større udstrækning spiller en rolle som mødested.

⁵ Frivilligcentrenes prioritering af opgaver i 2006 kan ses af tabel B1 i appendiks B.

Husede projekter og brugere

I tillæg til frivilligcentrenes vurdering af deres opgaveprioritering har vi mulighed for at belyse omfanget af et par af de opgaver, som er omtalt i det ovenstående. Det drejer sig om antallet af projekter og/eller foreninger, som bruger frivilligcentrets lokaler, og det drejer sig om antallet af brugere af frivilligcentret.

Næsten alle frivilligcentre har projekter og/eller foreninger, som benytter centrets lokaler. Det gælder for 44 ud af 46 frivilligcentre. Projektvugge-funktionen udfyldes altså af stort set alle. Det gennemsnitlige antal husede projekter pr. frivilligcenter er også ganske højt, nemlig ca. 28.

I gennemsnit vurderes det, at der arbejdede omkring 115 frivillige pr. frivilligcenter i sådanne projekter det seneste kvartal. Der er dog et ganske stort antal frivilligcentre, der ikke har svaret på spørgsmålet om antallet af husede frivillige. Sandsynligvis fordi det er vanskeligt at give et bare nogenlunde sikkert skøn over dette. Dette tal skal derfor tages med et stort forbehold.

Det væsentlige at hæfte sig ved er derfor det store antal af frivilligcentre, der har husede projekter, og det store gennemsnitlige antal af sådanne projekter.

Profilen på de 'husede frivillige' ligner den for de frivillige, der arbejder for frivilligcentret. Kvinderne er i overtal, og de etniske minoriteter fylder ikke meget.

I gennemsnit vurderer frivilligcentrene i 2008, at de har 113 brugere, der deltager i frivilligcentrets aktiviteter i en gennemsnitlig uge. Umiddelbart er der her et lille fald i forhold til 2006, hvor frivilligcentrene vurderede, at de i gennemsnit havde ca. 150 brugere. Faldet kan forekomme at være et paradoks, eftersom 80 procent af frivilligcentrene i 2008 samtidig siger, at de har fået flere brugere inden for de seneste 2 år. Paradokset kan skyldes

den store udskiftning, der har været i populationen af frivilligcentre. Det tager tid at opbygge aktiviteter og tilbud, der tiltrækker brugere, hvorfor nystartede centre godt kan opleve fremgang, selv om det absolutte antal brugere totalt set er mindre i 2008 sammenlignet med 2006. Der er selvfølgelig også den mulighed, at frivilligcentrene i 2006 overvurderede antallet af brugere.

Egentlig burde man måske forvente et fald på denne indikator, eftersom det har været et mål med Udviklingspuljen at rette frivilligcentrene mere mod foreninger og mindre mod enkeltbrugere (jf. denne evaluerings tredje delrapport, Henriksen 2008b:30 ff.). Det er dog vanskeligt at sige, hvorvidt denne indikator er et godt mål for en sådan bevægelse eller ej. En bruger kan jo lige såvel være en foreningsrepræsentant, der deltager i et kursus eller netværksaktivitet i frivilligcentret, som en deltager i en madklub.

Profilen på brugerne ligner igen både de frivillige og de husede frivillige. Et flertal af frivilligcentrene vurderer et flertal af brugerne til at være ældre, kvinder og af etnisk dansk oprindelse. Som i 2006 er der en mindre andel på godt 10 procent, der vurderer, at mellem 10 og 30 procent af deres brugere har anden etnisk oprindelse end dansk. Det er nøjagtig den samme fordeling som ved sidste baselineundersøgelse. På dette punkt er der med andre ord ikke sket forskydninger, hvilket måske kan forekomme overraskende, eftersom en del frivilligcentre har haft dette område som et udviklingspunkt. Vi så også i den tidligere analyse af frivilligcentrenes medlemsforeninger, at en række frivilligcentre havde fået flere etniske medlemsforeninger. Fremgangen på foreningssiden følges altså tilsyneladende ikke op med en fremgang på brugersiden. Den kvalitative undersøgelse i tredje delrapport afslørende dog også, at mange frivilligcentre havde vanskeligheder med at opnå succes i dette vanskelige felt. Der er således stadig brug for fokus på dette område.

6. ØKONOMI OG FINANSIERING

I gennemsnit har frivilligcentrets samlede indtægter i regnskabsåret 2008 været godt 1 mill. kr. Det er noget mere end i regnskabsåret 2005, hvor gennemsnittet for frivilligcentre (fraregnet selvhjælpsgruppeorganiseringer) lå på knap 600.000 kr. (Henriksen og Marthedal 2006). Væksten er ikke så overraskende, eftersom Udviklingspuljen har været en væsentlig kapitalindsprøjtning til området. Knap halvdelen af frivilligcentrene svarer da også bekræftende på, at de i 2008 sammenlignet med tidligere år har haft flere midler at arbejde med.

I alt har 40 ud af de 46 deltagende frivilligcentre svaret bekræftende på, at de har modtaget støtte fra Udviklingspuljen.

Det gennemsnitlige støttebeløb fra Udviklingspuljen fordeler sig på følgende måde over årene 2005 til 2008:

Tabel 6.1

Årlige gennemsnitlige støttebeløb pr. frivilligcenter fra Udviklingspuljen. 2005 – 2008 i kr.

Støttebeløb 2005	Støttebeløb 2006	Støttebeløb 2007	Støttebeløb 2008
53.862,50	245.924,52	369.872,60	392.830,72

N = 40

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Der har med andre ord været en jævn progression i de gennemsnitlige udbetalingsbeløb, der peger på, at Udviklingspuljen har kunnet intensivere støtten efterhånden som feltet modnedes.

Finansieringens sammensætning (indtægternes fordeling på finansieringskilder)

Udviklingspuljens betydning dokumenteres også af, at staten er den største enkeltbidragyder til frivilligcentrenes drift. I gennemsnit har hvert frivilligcenter modtaget godt 500.000 kr. fra staten i regnskabsåret 2008.

Kommunerne er næststørste enkeltbidragyder. Her fordeler indtægterne i 2008 sig på to kilder. For det første § 18-midler, hvor hvert frivilligcenter i gennemsnit modtog 278.000 kr. i støtte. Og for det andet anden kommunal støtte (driftsstøtte, projektstøtte mv.), hvor hvert frivilligcenter i gennemsnit modtog 177.000 kr. i støtte. Ikke alle sidstnævnte midler er nødvendigvis udbetalt som kontante støttebeløb. Visse steder har kommunerne beregnet fx værdien af husleje og lagt dette beløb oveni kontante støttebeløb. Grunden til dette har blandt andet været, at Udviklingspuljen krævede kommunal medfinansiering. Det gælder dog for knap halvdelen af frivilligcentrene, at de i 2008 har haft en driftsaftale, kontrakt eller skriftlig aftale med kommunen om løsning af en bestemt opgave, hvor man må formode, at der er udbetalt et støttebeløb i kroner.

Det samlede gennemsnitlige kommunale støttebeløb pr. frivilligcenter beløber sig med andre ord til 455.000 kr., hvilket er lidt under men meget tæt på det gennemsnitlige statslige støttebeløb.

Disse to kilder er således, som ved baselineundersøgelsen i 2006 (se Henriksen og Marthedal 2006:53-58) suverænt de største finansieringskilder. Dette fremgår med stor tydelighed af nedenstående tabel 6.2, hvor vi sammenligner den relative betydning af forskellige finansieringskilder for frivilligcentrene i henholdsvis 2006 og 2008.

Tabel 6.2

Det samlede indtægtsbeløb for alle frivilligcentre opgjort på forskellige finansieringskilder samt den enkelte finansieringskildes andel af den samlede finansiering opgjort i procent. 2006 og 2008.

Indtægtskilde:	2006		2008	
	Samlet indtægtsbeløb i kr.	Indtægtsbeløbets andel af de samlede indtægter	Samlet indtægtsbeløb i kr.	Indtægtsbeløbets andel af de samlede indtægter
Tilskud fra staten (for eksempel pulje- eller forsøgsmidler)	10.706.462	35,5 %	23.843.212	47,21 %
Samlet kommunal støtte	11.990.689	39,76 %	- § 18: 12.788.172 - Anden kommunal støtte: 8.148.607 I alt 20.936.779	- 25,32 % - 16,14 % 41,45 %
Andre indtægtskilder	4.816.963	15,97 %	2.380.158	4,71 %
Indtægter fra arrangementer og aktiviteter (genbrugsbutikker, loppemarkeder, entré mv.)	752.709	2,5 %	1.435.343	2,84 %
Støtte fra private fonde eller støtteforening	332.000	1,1 %	625.000	1,24 %
Tips- og lottomidler	526.000	1,74 %	486.709	0,96 %
Tilskud fra amt (2006)/ region (2008)	714.940	2,37 %	250.000	0,5 %
Medlemskontingenter og andre deltagerbetalinger	137.294	0,56 %	208.985	0,41 %
Støtte fra private virksomheder	10.000	0,03 %	83.000	0,16 %
Renter	19.330	0,06 %	64.554	0,13 %
Reklame og sponsering	3.000	0,01 %	62.000	0,12 %
Gaver og indsamlinger	112.320	0,37 %	49.300	0,1 %
Indtægter fra udleje af lokaler	32.340	0,11 %	14.600	0,03 %
Arv og testamentariske gaver	0	0 %	10.000	0 %
Tilskud fra EU	0	0 %	0	0 %
Tilskud fra eventuel hoved- eller landsorganisation	5.000	0,02 %	0	0 %
I alt	30.159.047	100 %	50.449.640	100 %

2006: N = 46. 2008: N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2006 og 2008

Tabellen illustrerer tydeligt, at den statslige finansiering i kraft af Udviklingspuljen er steget betydeligt fra 2006 til 2008, såvel absolut som relativt. Den statslige støtte målt i kroner er mere end fordoblet i perioden og den statslige andel af den samlede finansiering er steget fra ca. 35 procent til ca. 47 procent. Den kommunale finansiering er fulgt med op i samme periode – fra knap 12 mill. kr. i 2006 til knap 21 mill. kr. i 2008. Den kommunale andel på ca. 40 procent af den samlede finansiering har imidlertid ikke ændret sig i perioden, hvilket skyldes to ting: dels den øgede statslige finansiering, dels nedgangen i indtægten fra kategorien ”Andre indtægtskilder”.

Den sammenlagte statslige og kommunale finansiering er dermed steget til ca. 89 procent af frivilligcentrenes samlede finansiering, hvor den i 2006 lå på ca. 75 procent. Den relative betydning af disse to finansieringskilder er således øget væsentligt i udviklingsperioden. Dette skyldes naturligvis de ekstra statslige ressourcer, der er tilført området i udviklingsperioden, og den samtidige øgede kommunale medfinansiering. Det er klart, at når de i forvejen to dominerende finansieringskilder øger deres støtte, så falder den relative betydning af alle øvrige kilder. Samtidig kan man se, at der stadig ikke er nogen af de øvrige finansieringskilder, der bidrager med substantielle støttebeløb. Dette betyder logisk set, at skævheden i finansieringen er blevet endnu større, end den var tidligere.

Frivilligcentrene med deres nuværende volumen og opgaveportefølje er således helt afhængige af stat og kommuner. Og det forekommer urealistisk at forvente, at det kan blive anderledes i fremtiden. De beløb, som øvrige kilder bidrager med, er så små (absolut og relativt), at de faktisk ikke gør nogen reel forskel i det store billede. Derfor kan det selvfølgelig stadig være vigtigt at få et mindre støttebeløb fra en virksomhed til en

konkret aktivitet eller et nødvendigt indkøb. Men det er ikke disse kilder, som frivilligcentrene kan basere deres fremtidige virke på. Her er der kun stat og kommune.

Den samlede konklusion på frivilligcentrenes finansielle situation er således, at den økonomiske afhængighed af offentlige midler – og dertil hørende sårbarhed – stadig består.

Indirekte støtte

Udover den direkte kontante støtte må man også inddrage indirekte og ikke-finansielle former for støtte. I tabel 6.3 har vi prøvet at opgøre forskellige typer af indirekte støtte, og hvor støtten kommer fra.

Tabel 6.3

Har frivilligcentret i indeværende regnskabsår (2008) fået indirekte økonomisk støtte ved at få kommunal momsafløftning, betalt husleje eller fået anden form for hjælp og service, som organisationen ikke skulle betale fra en eller flere af følgende parter? Procent. Absolut antal i parentes.

Støtteform:	Har modtaget denne form for støtte fra en eller flere af følgende parter				Har ikke modtaget denne form for støtte
	Kommune, region, stat	Private firmaer	Fond eller selveje nde instit- ution	Andre fore- ninger	
a. Betalt husleje, lån af lokaler el. lign	52 % (24)	0	0	0	48 % (22)
b. Kommunal momsafløftning	26 % (12)	0	0	0	74 % (34)
c. Administrativ hjælp og bistand (fx lønadmini- stration, bogfø- ring, IT-support el. lign.)	46 % (21)	0	0	0	54 % (25)
d. Naturalier (fx kontorudstyr, rekvisitter)	15 % (7)	7 % (3)	0	2 % (1)	78 % (36)
e. Anden form for indirekte støtte	7 % (3)	13 % (6)	0	2 % (1)	78 % (36)

N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Også her viser det sig, at de indirekte former for støtte, som frivilligcentrene modtager, alt overvejende kommer fra det offentlige – og med stor sandsynlighed først og fremmest fra kommunen. Halvdelen af centrene får således betalt husleje eller låner lokaler, ligesom næsten halvdelen får administrativ

hjælp og bistand. Ca. en fjerdedel kører regnskabet over kommunen, sådan at man kan høste fordelene af kommunal momsafløftning.

Lægger man til den direkte kommunale finansiering også den indirekte støtte (som ikke kan udmåles på kroner), så stiger kommunernes betydning således endnu mere.

Den nærmeste økonomiske fremtid

Afhængigheden af den offentlige støtte og den økonomiske usikkerhed, der er forbundet hermed, kan også aflæses i frivilligcentrenes vurdering af deres økonomiske fremtid.

Ved undersøgelsestidspunktet (december 2008) havde ca. 70 procent af centrene sikret deres fortsatte virksomhed i 2009, mens ca. en fjerdedel svarende ”ved ikke”. To frivilligcentre svarede, at de ikke fortsatte deres virksomhed i 2009.

Der er også et flertal af centrene, der vurderer, at deres samlede økonomiske situation i 2009 er forringet i forhold til 2008. Godt 40 procent svarer, at de har færre ressourcer til rådighed i 2009, mens omkring en fjerdedel svarer, at de har nogenlunde samme ressourcer til rådighed. Kun to frivilligcentre har fået forbedret deres økonomiske situation. På dette spørgsmål er der dog et relativt stort antal frivilligcentre der ikke har svaret (nemlig 13 ud af 46), hvorfor tallene skal tages med store forbehold.

Frivilligcentrenes vurdering af den nærmeste fremtid skal dog tages med et forbehold. På undersøgelsestidspunktet var den midlertidige fortsættelse af Udviklingspuljen, som blev besluttet primo 2009, endnu ikke vedtaget.

Kommunal støtte i 2009

33 frivilligcentre svarer ja til, at kommunen støtter dem i 2009. Det reelle antal frivilligcentre, der støttes af kommunerne er dog sandsynligvis højere, idet de frivilligcentre, der svarede ”ved ikke” til spørgsmålet, om deres virksomhed var sikret i 2009, er blevet sorteret fra i et filter. Ud af disse 33 er der 27 frivilligcentre, der endvidere har svaret på et spørgsmål om det kommunale støttebeløbs størrelse i 2009. Hvis vi tager disse 27 frivilligcentre som udgangspunkt, så ligger gennemsnittet for kommunernes støtte på ca. kr. 580.000. Her er der dog betydelige variationer. Det mindste støttebeløb er således på kr. 45.000 og det største på kr. 3.250.000⁶.

Vi vælger derfor at opdele støttebeløbene i nogle kategorier, som giver et mere nuanceret billede på den fremtidige kommunale støtte. Af nedenstående tabel 6.4 fremgår det, at nogle frivilligcentre ser ud til at være relativt solidt forankret i deres kommune.

Tabel 6.4

Kommunale støttebeløb i kroner til frivilligcentrene i budgetåret 2009. Opdelt på kategorier. Absolut og relativ fordeling.

	Antal frivilligcentre	Procent
0-199.999	3	11 %
200.000-399.999	7	26 %
400.000-599.999	9	33 %
600.000-799.999	4	15 %
800.000 og derover	4	15 %
Total	27	100 %

N = 27

Kilde: Aalborg Universitet 2008

⁶ Dette beløb skal tages med forbehold, idet der er tale om et samlet kommunalt støttebeløb til et frivilligcenter, der samtidig fungerer som aktivitetscenter.

Det er en pæn andel af disse frivilligcentre, nemlig 17 ud af 27, der har støttebeløb på 400.000 eller derover. For de frivilligcentre, der har opnået en kommunal forankring, så må dette støttebeløb siges at være ganske stort. Hvis vi sammenligner med de tidligere nævnte kommunale støttebeløb og samtidig anslår den gennemsnitlige årlige udgift til drift af et fuldt udrustet frivilligcenter til omkring 1 million kr., så er der altså en forholdsvis pæn andel af frivilligcentrene, der har været i stand til at opnå fra lidt under halvdelen og op af den samlede finansiering fra kommunal side.

Af de samme 27 centre svarer 13, at det kommunale støttebeløb i 2009 er det samme som i 2008, mens 12 svarer, at støttebeløbet i 2009 er højere end i 2008. To centre svarer, at det kommunale støttebeløb i 2009 er lavere end i 2008. Der er altså en pæn andel af frivilligcentrene, der på trods af forventet faldende bevilling fra de statslige puljer har formået at fastholde eller endog øge den kommunale finansiering. Dette viser, at en række frivilligcentre har opnået en meget solid forankring i kommunerne. Men tallene viser også, at der fortsat er store forskelle mellem frivilligcentrenes position i kommunerne.

For at undersøge dette nærmere har vi konstrueret en variabel, der skelner mellem frivilligcentre, der modtager under 400.000 kr. i kommunal støtte i 2009 og frivilligcentre, der modtager 400.000 kr. eller derover i 2009. Først ser vi på, om støttebeløbets størrelse varierer med frivilligcentrets befolkningsunderlag. Man kunne forvente, at frivilligcentre med større befolkningsunderlag ville have bedre betingelser for at opnå større kommunale støttebeløb.

Den forventede sammenhæng viser sig imidlertid vanskelig at påvise entydigt. Det fremgår af nedenstående tabel. Blandt frivilligcentre med et befolkningsunderlag på 59.999 eller derunder finder vi således en helt jævn fordeling mellem frivilligcentre med små og store kommunale støttebeløb.

Frivilligcentre med et lavere befolkningsunderlag kan altså godt opnå store kommunale støttebeløb. Eller sagt på en anden måde, mindre kommuner støtter også frivilligcentre med betydelige beløb.

Tabel 6.5

Sammenhæng mellem størrelsen på frivilligcentrets befolkningsunderlag og kommunalt støttebeløb i 2009. Procent.

Kommunalt støttebeløb 2009	Frivilligcentrets befolkningsunderlag	
	Op til 59.999	60.000 eller derover
Op til 399.999	50 % (8)	30 % (3)
400.000 og derover	50 % (8)	70 % (7)
I alt	100 % (16)	100 % (10)

N = 27

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Dog finder vi, at frivilligcentre med et befolkningsunderlag på 60.000 eller mere har en større sandsynlighed for at opnå større kommunale støttebeløb. Således har 70 procent af frivilligcentrene med et befolkningsunderlag over 60.000 opnået kommunale støttebeløb på kr. 400.000 eller mere.

Et stort befolkningsunderlag er således ikke en nødvendig betingelse for at opnå store kommunale støttebeløb, men det kan være en befordrende faktor.

En anden forklaring, man også kunne forestille sig, er, at frivilligcentrets alder spiller en rolle. Man kunne forvente, at ældre frivilligcentre i kraft af, at de har haft flere år til at etablere sig i den kommunale bevidsthed, ville have lettere ved at opnå større kommunale støttebeløb. Vi har derfor konstrueret en variabel, hvor vi skelner mellem ”nye” og ”gamle” frivilligcentre. Vi kalder de frivilligcentre, der er etableret i 2006 eller senere for ”nye”, og frivilligcentre etableret i 2005 eller tidligere for ”gamle”. Her finder vi imidlertid en overraskende sammenhæng som det ses af tabel 6.6.

Tabel 6.6

Sammenhæng mellem frivilligcentrets oprettelsesår og kommunalt støttebeløb i 2009. Procent.

Kommunalt støttebeløb 2009	Frivilligcentret oprettet	
	2005 eller før	2006 eller senere
Op til 399.999	45 % (9)	29 % (2)
400.000 og derover	55 % (11)	71 % (5)
I alt	100 % (20)	100 % (7)

N = 27

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Blandt de nye frivilligcentre er der en overvægt af centre med et kommunalt støttebeløb på kr. 400.000 eller derover. Og omvendt finder vi blandt de gamle frivilligcentre ingen tendens til, at de skulle være bedre til at sikre sig høje kommunale støttebeløb. Blandt de gamle er der således en næsten ligelig fordeling mellem centre, der får et højt støttebeløb og centre, der får et lavere. Igen må vi altså konkludere imod vores forventning: nye frivilligcentre godt kan opnå store kommunale støttebeløb. En høj alder er altså ikke nødvendigvis en fordel.

Vi skal understrege, at vi bygger disse analyser på et meget spinkelt grundlag. Kun 27 frivilligcentre har svaret på spørgsmålet om det kommunale støttebeløbs størrelse i 2009 – det store antal manglende svar skyldes givetvis, at mange frivilligcentre på undersøgelsestidspunktet ikke kendte den eksakte størrelse på det kommunale støttebeløb.

I et forsøg på at konstruere et mere sikkert mål for forankringen, der bygger på flere observationer, har vi derfor sammenlignet de ca. 70 procent af frivilligcentrene, som svarende bekræftende på, at de havde sikret deres økonomiske fremtid for 2009 med de frivilligcentre, hvis fremtid på undersøgelsestidspunktet stadig var usikker.

Denne analyse bekræfter, at frivilligcentrets alder tilsyneladende ikke spiller den afgørende rolle. Frivilligcentre oprettet i 2005 eller tidligere er

ikke bedre til at have sikret deres økonomiske fremtid i 2009 sammenlignet med yngre frivilligcentre. Yngre frivilligcentre er således ikke nødvendigvis mere sårbare.

Når det kommer til befolkningsunderlagets betydning, så er der en svag tendens til, at frivilligcentre med et befolkningsunderlag mellem 50.000 og 99.999 klarer sig bedre end både frivilligcentre med et mindre befolkningsunderlag end 49.999 og frivilligcentre med et befolkningsunderlag over 100.000. Det fremgår af tabel 6.7.

Tabel 6.7

Sammenhæng mellem frivilligcentrets befolkningsunderlag og hvorvidt den økonomiske fremtid for 2009 er sikret. Procent (antal frivilligcentre i parentes). 2008.

	Befolkningsunderlag		
	Mindre end 49.999	50.000 – 99.999	Over 100.000
Frivilligcentrets fremtid sikret?			
Ja, frivilligcentrets økonomiske fremtid er sikret i 2009	64 % (9)	83 % (19)	50 % (4)
Nej eller ved ikke, om frivilligcentrets økonomiske fremtid er sikret i 2009	36 % (5)	17 % (4)	50 % (4)
I alt	100 % (14)	100 % (23)	100 % (8)

N = 45

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Denne sammenhæng kunne tyde på, at frivilligcentre i henholdsvis små og meget store kommuner er mere sårbare.

Den variabel med den tydeligste sammenhæng er dog frivilligcentrets samlede indtægt. Som det fremgår af tabel 6.8, så har frivilligcentre med en samlet indtægt på 800.000 kr. eller derover i regnskabsåret 2008 en markant

større sandsynlighed for at have sikret sin fremtid sammenlignet med frivilligcentre med en lavere økonomisk volumen.

Tabel 6.8

Sammenhæng mellem frivilligcentrets samlede indtægt i kr. i regnskabsåret 2008 og hvorvidt den økonomiske fremtid for 2009 er sikret. Procent (antal frivilligcentre i parentes). 2008.

	Samlet indtægt i 2008	
Frivilligcentrets fremtid sikret?	0 – 799.999 kr.	800.000 kr. eller mere
Ja, frivilligcentrets økonomiske fremtid er sikret i 2009	50 % (7)	81 % (25)
Nej eller ved ikke, om frivilligcentrets økonomiske fremtid er sikret i 2009	50 % (7)	19 % (6)
I alt	100 % (14)	100 % (31)

N = 45

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Denne sammenhæng skyldes sandsynligvis det enkle forhold, at frivilligcentre med en større økonomisk volumen lettere kan igangsætte og drive de aktiviteter, der viser frivilligcentrets værdi i forhold til både det lokale foreningsliv og kommunen.

7. SAMARBEJDE

Frivilligcentrene samarbejder med et bredt udsnit af lokale private og offentlige aktører. Det fremgår af nedenstående tabel, der giver en oversigt over, hvor stor en andel af frivilligcentrene, der i dag har samarbejde med en given lokal aktør.

Tabel 7.1

Absolut antal og procentandel af frivilligcentre, som svarer, at de har samarbejde i dag med de pågældende aktører. Frivilligcentrene har kunnet afgive flere svar. 2008.

	Antal	Procent
Social- og/eller sundhedsforvaltning	46	100 %
Andre foreninger	40	87 %
Foreninger med samme virksomhed som frivilligcentret	34	74 %
Anden offentlig institution eller forvaltning, fx uddannelsesinst.	28	61 %
Andre	26	57 %
Skole- og kulturforvaltning	22	48 %
Kirke	20	44 %
Privat virksomhed	16	35 %
Regional institution eller forvaltning	11	24 %

N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2008.

Alle frivilligcentre samarbejder ikke overraskende med kommunale social- og/eller sundhedsforvaltninger. Langt de fleste har også samarbejde med andre foreninger og foreninger med samme virksomhed som frivilligcentret. De kommunale socialforvaltninger og lokale foreninger er med andre ord

de vigtigste samarbejdspartnere for frivilligcentrene. Det er helt som forventet.

Dernæst er der et spring ned til kategorier som anden offentlig institution eller forvaltning, fx uddannelsesinstitutioner, kommunale skoler eller kulturforvaltninger og kirker som mellem 50 og 60 procent af frivilligcentrene samarbejder med.

Samarbejdet med private virksomheder ligger på samme niveau som ved baselineundersøgelsen i 2006. Ca. en tredjedel af frivilligcentrene (svarende til 16 ud af 46) har et sådant samarbejde i dag. På dette område er det altså ikke lykkedes frivilligcentrene at intensivere samarbejdet. Og måske er forventningerne til et samarbejde overvurderet.

Regionale institutioner og forvaltninger ligger næppe overraskende i bunden af listen over samarbejdspartnere. Ca. en fjerdedel af frivilligcentrene har i dag samarbejde med disse. Baselineundersøgelsen fra 2006 viste her, at ca. 40 procent på daværende tidspunkt havde samarbejde med amterne. I takt med overførslen af de sociale opgaver fra de gamle amter til de nye kommuner har regionerne således mistet betydning som samarbejdspartnere for frivilligcentrene. Dog kan der stadig på enkelte specialiserede områder være behov for samarbejde og kontakt. Det er sandsynligvis det, der afspejles i tallene.

Samarbejde med lokale frivillige foreninger

I gennemsnit har hvert frivilligcenter jævnligt og kontinuerligt kontakt og samarbejde med 67 foreninger. Det er et ganske højt tal, hvis det faktisk – sådan som vi har spurgt til – drejer sig om jævnligt og kontinuerligt samarbejde.

For at undersøge dette nærmere har vi kategoriseret antallet af foreninger, der samarbejdes med på samme måde som ved baselineundersøgelsen i 2006. Det fremgår af følgende tabel.

Tabel 7.2

Antal foreninger, som frivilligcentrene samarbejder med. Absolut og procentuel fordeling. 2006 og 2008.

	2006		2008	
Antal foreninger:	Antal centre	Procentuel andel	Antal centre	Procentuel andel
5 eller derunder	5	13 %	0	0 %
6-20	10	25 %	5	12 %
21-50	15	38 %	17	42 %
51-100	8	20 %	11	27 %
Flere end 100	2	5 %	8	20 %
I alt	40	100 %	41	100 %

2006: N = 40 2008: N = 41

Kilde: Aalborg Universitet 2006 og 2008

Tabel 7.2 illustrerer, at en klart større andel af frivilligcentrene i dag samarbejder med et større antal foreninger. Hvor næsten 40 procent af frivilligcentrene i 2006 samarbejdede med 20 eller færre foreninger, så gælder det i dag for kun lidt mere end 10 procent. Omvendt er der i dag en større andel frivilligcentre, der samarbejder med mere end 50 foreninger. Det gælder for næsten halvdelen af frivilligcentrene i 2008. På dette punkt er der altså sket en betydelig udvikling i retning af et intensiveret samarbejdet med det lokale foreningsliv. Noget som er vældig vigtigt for frivilligcentrenes funktion som knudepunkt, netværksdanner, inspirator og igangsætter.

Nok så interessant som antallet af foreninger, er typen af foreninger, som frivilligcentrene samarbejder med. Det kan fortælle os noget om, hvem det er, frivilligcentrene fokuserer på at samarbejde med. Tabel 7.3 giver en

oversigt over hvilke typer af foreninger, som frivilligcentrene primært har samarbejde med. 'Primært' betyder, at vi har bedt frivilligcentrene om at afkrydse de områder, hvor de jævnligt og kontinuerligt har samarbejde og kontakt med foreninger. Frivilligcentrenes svar fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 7.3

Områder hvor frivilligcentrene jævnligt og kontinuerligt har samarbejde med foreninger. Absolut og procentuel fordeling. 2008.

	Antal	Procent
Foreninger på det sociale område (ældre, børn, udsatte grupper, integration mv.)	46	100 %
Foreninger på sundhedsområdet (patientforeninger, diagnoseforeninger mv.)	42	91 %
Internationale og humanitære foreninger (foreninger for fred, solidaritet, udviklingsbistand mv.)	24	52 %
Foreninger for rådgivning og juridisk bistand (foreninger for menneskerettigheder, retshjælp, forbrugerorganisationer mv.)	21	46 %
Foreninger på boligområdet (boligforeninger, grundejerforeninger mv.)	17	37 %
Foreninger på uddannelsesområdet (aftenskoler mv.)	16	35 %
Andre	16	35 %
Religiøse foreninger (menigheder, trossamfund, frie kirker, søndagsskoler mv.)	14	30 %
Foreninger på kulturområdet (musik, teater mv.)	9	20 %
Foreninger på arbejdsmarkedsområdet (fagforeninger, brancheforeninger, arbejdsgiverforeninger mv.)	7	15 %
Foreninger på idrætsområdet	7	15 %
Foreninger på fritidsområdet i øvrigt (spejder, hobby mv.)	6	13 %
Foreninger på miljøområdet (naturfredning, miljøbeskyttelse mv.)	4	9 %
Politiske foreninger (partiforeninger, vælgerforeninger mv.)	1	2 %
Ved ikke	0	0 %

N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2008.

Topscorene er helt klart foreninger på det sociale område, som alle samarbejder med, og foreninger på sundhedsområdet, som stort set alle har samarbejde med. Som det også blev diskuteret i den tredje delrapport, så er frivilligcentrene altså i betydelig grad fokuseret på det social- og sundhedspolitiske felt (se Henriksen 2008b, s. 26-29, for en udvidet diskussion af dette).

Humanitære foreninger har halvdelen samarbejde med, ligesom ca. halvdelen har det med foreninger, der tilbyder rådgivning og juridisk bistand. Dernæst følger en klump af områder, hvor ca. en tredjedel af frivilligcentrene har samarbejde, nemlig boligområdet, uddannelsesområdet og det religiøse felt (menigheder mv.).

Idræt, kultur, fritid, miljø og fagforeninger har meget færre samarbejde med – mellem 15 og 20 procent.

De danske frivilligcentre ligger på dette punkt altså i praksis meget langt fra fx de norske visioner om, at 'frivilligsentralerne' skal fungere som 'nærmiljøsentraler' for hele den frivillige sektor og arbejde på tværs af hele den offentlige sektors forskellige forvaltningsområder (Dugstad og Lorentzen 2008). De danske frivilligcentre er i betydeligt omfang fokuseret på det social- og sundhedspolitiske felt og de områder, der naturligt grænser op her til (som fx humanitære organisationer, rådgivningsorganisationer og det boligsociale arbejde).

Hvem samarbejder mest?

I et forsøg på at analysere lidt nærmere om der er særlige baggrundsfaktorer, der fremmer frivilligcentres samarbejde med foreningerne, har vi analyseret sammenhængen mellem antallet af foreninger, der samarbejdes med, og frivilligcentrenes karakteristika så som alder, befolkningsunderlag og indtægter.

Det viser sig her, at der er en vis sammenhæng sådan, at frivilligcentre oprettet i 2005 eller tidligere i højere grad end frivilligcentre oprettet i 2006 eller senere samarbejder med mere end 50 foreninger. Befolkningsunderlaget har også betydning, sådan at jo større befolkningsunderlaget er, jo større er sandsynligheden for, at der samarbejdes med mere end 50 foreninger. Endelig spiller frivilligcentres økonomiske volumen ind. Frivilligcentre med en samlet indtægt på 800.000 kr. eller mere har en større sandsynlighed end frivilligcentre med et lavere indtægtsgrundlag til at samarbejde med 50 eller flere foreninger.

Disse sammenhænge er forventelige. Men de er væsentlige, fordi de peger på, at det tager tid for frivilligcentrene at opbygge samarbejdsrelationer med det lokale foreningsliv, ligesom det kræver et vist befolkningsunderlag og økonomisk volumen.

8. KOMMUNALREFORMEN, FRIVILLIGPOLITIK, § 18 OG SATELLITTER

De frivilligcentre (hvilket gælder for 35 ud af de 46), der er etableret før kommunalreformens ikrafttræden 1. januar 2007, er blevet bedt om at vurdere reformens betydning på en række punkter.

Der er spurgt til frivilligcentrenes arbejdsbetingelser med hensyn til:

- finansiering
- kommunikation og kontakt med kommunen
- samarbejde om opgaveløsninger
- inddragelse i kommunale opgaver på nye områder
- befolkningsunderlag

På ingen af disse områder er der nævneværdige andele af frivilligcentrene, der mener, at arbejdsbetingelser er blevet dårligere. Det er faktisk bemærkelsesværdigt, men det bekræfter tesen fra den tredje delrapport (se Henriksen 2008b, s. 45-50) om, at kommunalreformen både som geografisk reform og som opgavereform har haft positive konsekvenser for frivilligcentrenes virksomhed.

Der er en hel del områder, hvor flertallet af frivilligcentrene mener, at arbejdsbetingelserne er blevet bedre. Det gælder kommunikation og kontakt med kommunen, inddragelse i kommunale opgaver på nye områder, samt frivilligcentrets befolkningsunderlag.

For så vidt angår finansiering samt samarbejde om opgaveløsninger, mener et flertal, at arbejdsbetingelserne er uændrede.

Frivilligcentrenes inddragelse i kommunale opgaver på nye områder har vi også undersøgt ved at stille et eksplicit spørgsmål om, hvorvidt frivilligcentrene har indgået samarbejde om aktiviteter på sundhedsfremme og/eller forebyggelsesområdet. Omkring 80 procent af frivilligcentrene (svarende til 37 ud af 46) viser sig at have indgået sådanne samarbejder. Det må siges at være ganske mange og en stærk indikation på, at frivilligcentrene har fokus rettet mod dette område i samarbejde med kommunerne.

Frivilligpolitik og frivilligråd

Regeringen har i forbindelse med sit arbejde med en kvalitetsreform lagt vægt på, at kommunerne formulerer sammenhængende frivilligpolitikker. Det fremgår af selve kvalitetsreformen (se blandt andet Regeringen 2006), og det er nyligt skrevet ind i kommissoriet til den arbejdsgruppe, der som en konkret udmøntning af kvalitetsreformen er nedsat til at ”udarbejde en rapport, der analyserer og giver anbefalinger til, hvordan der kan udvikles sammenhængende frivilligpolitikker i kommunerne” (Velfærdsministeriet 2009).

Formålet med kommissionsarbejdet er, at ”... det i samarbejde med kommunerne skal drøftes, hvordan der kan udvikles sammenhængende frivillighedspolitikker. Dvs. politikker, der sætter konkrete mål og anviser konkrete handlinger for, hvordan det lokale samarbejde mellem kommunale institutioner, frivillige sociale organisationer og erhvervslivet kan styrkes, herunder en konkret oversigt med de frivillige tilbud, der findes i kommunen.” (Velfærdsministeriet 2009).

I lyset af disse statslige ønsker om at styrke arbejdet med kommunale frivillighedspolitikker er det interessant at belyse frivilligcentrenes rolle i relation til sådanne politikker. Tredje delrapport diskuterede ud fra en række cases, hvordan frivilligpolitikker og lokale frivilligråd indgik i den lokale velfærdsarkitektur (se Henriksen 2008b, s. 21-23).

37 ud af 46 frivilligcentre svarer, at den kommune, hvor de er hjemmehørende, har en frivilligpolitik. Af disse 37 frivilligcentre har de 34 medvirket i høj grad eller nogen grad til udviklingen af frivilligpolitikken.

27 af frivilligcentrene svarer, at der findes et frivilligråd i deres kommune, og to svarer, at det er under etablering. 17 svarer, at det ikke findes. Af de 29 centre, hvis kommune enten har et frivilligråd eller hvor det er under etablering, svarer 22 centre, at de enten i høj grad eller nogen grad har medvirket til etablering af frivilligrådet.

14 frivilligcentre har sekretariatsfunktionen i det pågældende frivilligråd og yderligere 11 har repræsentation eller fast samarbejde med frivilligrådet. 25 ud af 29 frivilligcentre spiller altså en rolle i et lokalt frivilligråd. 4 frivilligcentre svarer, at de ikke spiller en rolle i frivilligrådet.

I de kommuner, hvor der er formuleret frivilligpolitikker og/eller, hvor der er nedsat frivilligråd eller lignende, spiller frivilligcentrene således en rolle i de fleste tilfælde. I mange tilfælde vil frivilligcentrene have haft en drivende rolle i etableringen af disse initiativer, og i mange tilfælde har de en central rolle at spille i den aktuelle drift af disse initiativer. Frivilligcentrene er altså en lokal aktør, der allerede i mange tilfælde spiller en vigtig rolle i forhold til formulering og implementering af kommunale frivilligpolitikker. Hvis staten ønsker at styrke det lokale samspil mellem den offentlige sektor og den frivillige sektor ved at der formuleres sammenhængende frivilligpolitikker, så synes det derfor naturligt at lade frivilligcentrene få en rolle i den videre udvikling af dette. I mange tilfælde vil der være oparbejdet erfa-

ringer, der kan udbredes i større skala, og i mange tilfælde vil frivilligcentrene i samspil med kommunale frivilligkonsulenter og lignende kunne udgøre et naturligt samlingspunkt.

§ 18

Kun 8 ud af 46 frivilligcentre siger de har en rolle eller funktion at spille i forhold til fordelingen af § 18 midler i deres kommune. På dette punkt ser frivilligcentrene altså ud til at hylde et armslængdeprincip. Dette var også indtrykket fra den kvalitative undersøgelse i tredje delrapport (se Henriksen 2008b, s. 18 – 21, for en nærmere diskussion), hvor det mest udbredte synspunkt var, at frivilligcentrene skulle være varsomme med ikke at komme for tæt på de egentlige indstillinger og beslutninger omkring tildeling af midler, fordi man i så fald kunne komme i en uheldig dobbeltrolle, hvor man både skulle rådgive de lokale foreninger i forhold til projekter og ansøgninger og samtidig være med til at træffe beslutning om de samme ansøgningers videre skæbne. Det kan give grobund for konflikter i forhold til foreningslivet, fordi frivilligcentret kan blive opfattet som part i sagen.

De 8 frivilligcentre, der spiller en rolle, gør det på følgende måder:

- 5 frivilligcentre har en daglig leder eller bestyrelsesformand, som sidder med i et tildelingsudvalg.
- 2 frivilligcentre vejleder og indstiller ansøgninger til tildelingsudvalg.
- 1 frivilligcenter er høringsberettiget i forhold til frivilligpolitikken og kan på denne måde påvirke den overordnede prioritering (men ikke den konkrete prioritering i den enkelte tildelingsrunde).

Satellitter

Ved oprettelsen af Udviklingspuljen spillede ideen om at etablere satellitter i lokalområder en vis rolle. Også i anden delrapport fra evalueringen blev ideen om satellitter diskuteret, idet mange af de frivilligcentre, der modtog midler fra Udviklingspuljen, fokuserede på dette som et udviklingspunkt. Ikke mindst begrundet i de reorganiseringer, som kommunalreformen medførte mange steder.

Vi stillede derfor et spørgsmål om, hvorvidt frivilligcentret har etableret satellitter, lokale mødesteder eller lignende. Svarene fremgår af nedenstående tabel 8.1.

Tabel 8.1

Har frivilligcentret etableret satellitter, lokale mødesteder eller lignende. Absolut og relativ fordeling. 2008.

	Antal frivilligcentre	Procent
Ja	14	30 %
Nej, men vi overvejer det	8	17 %
Nej, og vi overvejer det ikke	17	37 %
Nej, men vi arbejder med en alternativ løsning	7	15 %
Total	46	100 %

N = 46

Kilde: Aalborg Universitet 2008

Anden delrapport (Henriksen 2008a, s. 21 – 22) pegede på visse problemer for frivilligcentre med hensyn til at lykkes med etableringen af satellitter. I dette lys er det måske overraskende, at 14 frivilligcentre faktisk har etableret satellitter eller lignende løsninger, og at 8 overvejer det, mens 7 frivilligcentre arbejder med en alternativ løsning som typisk består af ambassadører i lokalområderne, cafe/butik, infosteder, mobil satellit (campingvogn), afholdelse af debatarrangementer og andre aktiviteter i lokalområderne.

En god del frivilligcentrene gør sig således stadig store anstrengelser for at dække lokalområderne i hele kommunen. Det var også indtrykket fra den kvalitative undersøgelse (se Henriksen 2008b, s. 29-30, for en nærmere diskussion), at dette var vigtigt for mange frivilligcentre – måske især de steder, hvor kommunalreformen havde udvidet kommunens geografiske område betydeligt.

En nærmere analyse af de 16 frivilligcentre, der ikke overvejer at etablere satellitter eller lignende, viser, at halvdelen af disse befinder sig hovedstadsområdet. Det kan tyde på, at ideen om satellitter stadig er væsentlig og betydningsfuld i de frivilligcentre, der betjener et – geografisk set - stort opland, og hvor man er nødt til systematisk at overveje, hvordan man bedst muligt får dækket hele virkeområdet. Dette er næppe tilfældet i samme udstrækning i hovedstadsområdet, hvor befolkningskoncentrationen er større.

Opsummering

Delkonklusionen på dette kapitel er, at frivilligcentrene samstemmende vurderer, at kommunalreformen har været en fordel for deres arbejde, især hvad angår kommunikation og kontakt med kommunen, inddragelse i kommunale opgaver og frivilligcentrets befolkningsunderlag. Et af de områder, hvor frivilligcentrene samarbejder med kommunen, er i forhold til udvikling af lokale frivilligpolitikker og frivilligråd, mens omvendt et fåtal af frivilligcentrene er direkte involveret i fordeling af § 18-midler. Frivilligcentrene foretrækker her at være på armslængde af beslutningsprocessen, hvilket sandsynligvis betyder, at de lettere undgår at havne i rollekonflikter mellem på den ene side at støtte og rådgive foreningerne og på den anden side skulle bevilge penge til dem.

9. SAMLET VURDERING

For at kunne give en samlet vurdering af Udviklingspuljens betydning samler jeg i dette afsnit op på de væsentligste resultater fra de foregående analyser. For overskuelighedens skyld er analysen samlet i syv punkter.

1) Geografisk spredning og befolkningsunderlag

For det første har Udviklingspuljen bidraget til en mere jævn geografisk spredning af frivilligcentre. Der findes nu frivilligcentre i ca. hver anden kommune, og stort set alle frivilligcentre virker inden for de nye kommunegrænser. Der er med andre ord opstået en betydelig grad af overensstemmelse mellem de administrative grænser og det, frivilligcentre opfatter som deres virkeområde. Denne rationalisering gør samspillet mellem frivilligcentre og kommuner nemmere at håndtere.

For det andet er det gennemsnitlige befolkningsunderlag for frivilligcentrenes virksomhed steget betydeligt. Hvor frivilligcentre i 2006 i gennemsnit havde ca. 51.000 indbyggere som befolkningsunderlag, er gennemsnittet nu steget til ca. 104.000. Og hvor ca. to tredjedele af frivilligcentre i 2006 angav deres befolkningsunderlag til at være under 50.000 indbyggere, så angiver nu to tredjedele deres underlag til at være over 50.000. Det er en meget markant ændring, som betyder, at de fleste frivilligcentre nu har et befolkningsunderlag, der er så stort, at det realistisk kan bære et fuldt udrustet frivilligcenter. Analyserne tyder endvidere på, at frivilligcentre med et befolkningsunderlag mellem 50.000 og 100.000 har

visse komparative fordele med hensyn til forankring og servicering af det lokale foreningsliv.

2) Institutionel forankring

Frivilligcentrene har i udviklingsperioden tydeligt styrket deres institutionelle forankring i det lokale foreningsliv. Foreningerne er blevet mere inddraget i forbindelse med oprettelse af nye frivilligcentre, de er tydeligere repræsenteret i bestyrelserne, og samtidig har frivilligcentrene fået flere medlemsforeninger. Forankringen i det lokale foreningsliv markeres også af, at kommunerne ikke er blevet stærkere repræsenteret i frivilligcentrenes bestyrelser i udviklingsperioden – selv om kommunerne ser ud til at være blevet en mere aktiv medspiller omkring etableringen af nye frivilligcentre. Dette tyder på, at frivilligcentrene fastholder en høj grad af selvstyre med udgangspunkt i enten foreningen eller den selvejende institution som organisationsform samtidig med, at de ønsker, at ejerskabet til det lokale frivilligcenter ligger hos foreningerne.

3) Professionaliseret ledelse

Ledelsen af frivilligcentrene er blevet styrket i udviklingsperioden, idet ca. 70 procent mod tidligere godt 40 procent af organisationerne nu har fuldtidsansatte ledere samtidig med, at lederstaben i stigende omfang har formelle leder- og uddannelseskompetencer. Udviklingspuljen har bidraget til en mere strategisk fokusering på hvilke mål og opgaver, man skulle prioritere, og grundlaget for en fortsat professionalisering af ledelsesfunktionen og kvalitetsudvikling af frivilligcentrenes aktiviteter synes således at være til stede.

4) Mere homogenitet i opgavevaretagelsen

Langt de fleste frivilligcentre varetager på nuværende tidspunkt de opgaver, der er formuleret som kernefunktioner for fuldt udrustede frivilligcentre. Opgaveprioriteringen er i udviklingsperioden blevet mere homogen, og der er ikke længere så stor spredning i frivilligcentrenes opgaveportefølje. Det tyder på, at Udviklingspuljen har bidraget til en større konsensus blandt frivilligcentre om, hvilke ingredienser, der indgår i 'den legitime organisationsopskrift' for et frivilligcenter. Et af de væsentligste resultater af satspuljebevillingen er sandsynligvis en tydeligere profileret institutionel identitet. Det er blevet tydeligere, og det er blevet mere legitimt, at et frivilligcenter først og fremmest er et sted, der synliggør, støtter og kvalificerer det lokale frivillige sociale arbejde (frem for et sted, der udfører frivilligt socialt arbejde). Dermed er frivilligcentrene blevet bedre rustede til at dække og servicere det frivillige sociale arbejde i kommunerne.

5) Fokusering på social- og sundhedsfeltet

Frivilligcentrene samarbejder alle med de lokale social- og sundhedsforvaltninger og med de lokale foreninger på disse områder. I løbet af udviklingsperioden er frivilligcentrenes fokusering på det social- og sundhedspolitiske felt blevet ganske tydelig. Stort set alle udviklingsprojekter falder inden for disse (eller tilgrænsende) områder, og det er tydeligt, at kommunalreformens opgavereform, hvor blandt andet forebyggelses- og sundhedsfremmeopgaver er blevet overført til de nye kommuner, har bidraget til det. Mange frivilligcentre har samarbejdsprojekter med kommunerne på disse områder, og de rekrutterer i betydeligt omfang nye medlemsforeninger fra disse tidligere amtskommunale områder.

6) Frivilligpolitik og frivilligråd

Frivilligcentrenes fokusering på social- og sundhedsfeltet afspejler sig også i deres arbejde og involvering i de kommunale frivilligpolitikker og i lokale frivilligråd. En meget stor del af frivilligcentrene har medvirket til udvikling af en lokal frivilligpolitik i kommunerne, ligesom en stor andel spiller en central rolle i et lokalt frivilligråd eller lignende. Frivilligcentrene er således (men selvsagt kun i de kommuner hvor de findes) centrale aktører i formuleringen af frivilligpolitikker, og et fortsat arbejde med dette i forlængelse af kvalitetsreformarbejdet kan institutionelt forankres i et samspil mellem kommuner og frivilligcentre.

7) Økonomisk bæredygtighed

Udviklingsperioden har ikke bidraget til økonomisk bæredygtighed for de støttede projekter ved puljens ophør. En relativt stor andel af frivilligcentrene, nemlig ca. 70 procent, havde ved Udviklingspuljens ophør sikret fortsat eksistens i 2009, og lidt under halvdelen havde også en betydelig kommunal finansiering på plads for 2009. Men der var ved puljens udløb fortsat stor usikkerhed om den fremtidige finansiering, og frivilligcentrene udpeger da også denne usikkerhed til at være den sikre topscorer over de fremtidige udfordringer. Problemet synes at være, at Udviklingspuljen på den ene side har fungeret som en betydelig økonomisk motor for udvikling af frivilligcentrenes aktiviteter og kvalitet. Puljen har med andre ord været en helt nødvendig forudsætning for kvalitetsudvikling af frivilligcenterområdet. På den anden side efterlader Udviklingspuljen et finansielt tomrum, hvis frivilligcentrene skal opretholde den nuværende volumen og opgaveportefølje. Selv om kommunerne i udviklingsperioden også har øget deres støtte og engagement, så har den aktivitetsudvidelse, som Udviklingspuljen har

finansieret, været så stor, at den kommunale merfinansiering ikke kan dække det fremtidige behov, hvis aktivitetsniveauet skal fastholdes. Frivilligcentrene er således fremdeles helt afhængige af stat og kommuner, og det forekommer urealistisk at forvente, at det kan blive anderledes i fremtiden. De beløb, som øvrige finansieringskilder bidrager med, er så små (absolut og relativt), at de ikke gør nogen reel forskel i det store billede. Der er således ikke andre kilder end stat og kommune, som frivilligcentrene kan basere deres fremtidige virke på. Den samlede konklusion på frivilligcentrenes finansielle situation er således, at den økonomiske afhængighed af offentlige midler – og dertil hørende sårbarhed – stadig består. Samtidig er det et vigtigt resultat fra evalueringen at knap 20 – nye såvel som vel-etablerede – frivilligcentre har været i stand til at skaffe en betydelig andel af den samlede finansiering fra kommunal side. En del kommuner finansierer således halvdelen eller mere af budgettet for et fuldt udrustet frivilligcenter. En lokal forankring kan således lade sig gøre. Der findes imidlertid ikke noget entydigt mønster i det kvantitative datamateriale for, hvad der især karakteriserer disse godt forankrede frivilligcentre (udover at økonomisk volumen og et befolkningsunderlag på mellem 50.000 og 100.000 har en positiv sammenhæng med forankringen).

De kvalitative casestudier fra tredje delrapport (se Henriksen 2008b) pegede i retning af, at det sandsynligvis drejer det sig om en kombination af tre faktorer:

-e
t lokalt politisk og administrativt system, der har interesse, visioner og vilje til at investere i udviklingen af det frivillige sociale arbejde
-e
n tydelig formuleret opbakning (og dermed legitimitet) til frivilligcentret blandt det lokale foreningsliv
-e
n kompetent ledelse af frivilligcentret, der kan formulere en tydelig

profil for frivilligcentret, som foreningerne samtidig kan se gevinsten ved i form af ydelser, der kommer foreningslivet og de frivillige initiativer til gode.

Hvis én af disse forudsætninger mangler, er der stor risiko for, at opbygningen af et lokalt frivilligcenter med tilstrækkelig kapacitet og legitimitet vil fejle. Et frivilligcenter uden kommunal opbakning og forankring vil næppe have tilstrækkelig kapacitet til at levere de ydelser, der kan kvalificere det lokale frivillige sociale arbejde. Et frivilligcenter uden opbakning og legitimitet i foreningslivet kan måske have tilstrækkelig kapacitet men vil næppe have tilstrækkelig adgang til de frivillige foreninger og deres ressourcer. Og et frivilligcenter med en utilstrækkelig ledelse vil næppe være i stand til at etablere forbindelser og tiltrække ressourcer og opbakning fra hverken de frivillige foreninger eller de offentlige politiske og administrative organer.

Frivilligcentrene er netop 'hybride' organisationer, der, for at lykkes, skal kunne kombinere elementer, fx økonomiske, menneskelige, politiske og administrative ressourcer, som ikke normalt forbindes med hinanden inden for den samme organisation (Evers 2008:279). Samtidig skal de kunne tiltrække disse forskellige ressourcer fra forskellige kilder, først og fremmest de offentlige administrative og politiske systemer samt de frivillige foreninger. Et vellykket frivilligcenter hviler således på et økonomisk fundament, der muliggør varetagelsen af flere forskellige roller og funktioner. Men det økonomiske fundament er ikke i sig selv en tilstrækkelig forudsætning.

Frivilligcentrenes egen vurdering af Udviklingspuljen

For også at få et indtryk af hvordan frivilligcentrene selv har vurderet betydningen af Udviklingspuljen, stillede vi en række spørgsmål herom i spørgeskemaet. Frivilligcentrene blev bedt om at tage stilling til puljens betydning

på en række udvalgte områder og kunne svare på en skala fra stor betydning, nogen betydning, ringe betydning til ingen betydning.

Frivilligcentrenes vurdering er på alle punkter meget positiv. Konkret vil det sige, at et stort flertal (mellem 85 og 95 procent) af de 40 frivilligcentre, der har modtaget støtte fra puljen, mener, at puljen har haft enten 'stor betydning' eller 'nogen betydning' med hensyn til alle følgende forhold:

- M
ere fokusering på hvilke opgaver frivilligcentret skal løse
- F
lere ressourcer og bedre udnyttelse af eksisterende ressourcer
- M
ere kvalitet i frivilligcentrets opgaveløsning
- M
ere synlighed for frivilligcentret
- M
ere sparring med andre frivilligcentre
- B
edre koordination og mere samarbejde mellem frivillige foreninger i frivilligcentrets område
- B
edre geografisk dækning

Hvis vi alene ser på de områder, hvor frivilligcentrene især vurderer, at Udviklingspuljen har haft 'stor betydning', så drejer det sig om følgende forhold:

- F
lere ressourcer
- M
ere kvalitet i frivilligcentrets opgaveløsning
- M
ere synlighed for frivilligcentret
- B
edre koordination og mere samarbejde mellem frivillige foreninger i frivilligcentrets område

- B
 edre geografisk dækning

På disse områder vurderer minimum 70 procent af de støttede frivilligcentre, at Udviklingspuljen har haft 'stor betydning'.

Frivilligcentrenes egen vurdering er med andre ord, at Udviklingspuljen i kraft af de ekstra ressourcer har medvirket til en forbedring af frivilligcentrets opgaveløsning, har skabt mere synlighed, forbedret koordination og samarbejde samt skabt en bedre geografisk dækning.

Der ser således ud til at være god overensstemmelse mellem udviklingsprojekternes egen vurdering af satspuljeinvesteringen og den eksterne evaluering.

Opsummerende vurdering

I forhold til de opstillede overordnede mål og delmål for Udviklingspuljen er det nu muligt at opsummere på følgende måde:

Det overordnede mål med satspuljebevillingen, nemlig at sikre en lettere adgang for den enkelte borger til et frivilligt engagement, synes at være nået for så vidt, at frivilligcentre organiserer mange foreninger på det social- og sundhedspolitiske område, huser og støtter mange nye frivillige initiativer og brugere samt, endelig, prioriterer og bruger en større del af deres ressourcer på at støtte og servicere det lokale foreningsliv frem for selv at igangsætte omsorgs- og brugeraktiviteter.

Delmålet om at forbedre det lokale samspil mellem frivilligcentre, kommuner og frivillige foreninger synes at være nået for så vidt, at frivilligcentre i vid udstrækning samarbejder med de kommunale social- og sundhedsforvaltninger og med foreningerne på disse områder. Frivillig-

centrenes økonomiske forankring i kommunerne er forbedret i udviklingsperioden, ligesom opbakningen fra det lokale foreningsliv er det.

Delmålet om at gøre frivilligcentre mere kendte blandt borgerne kan være vanskeligt entydigt at vurdere. Men frivilligcentrenes tidsmæssige prioritering af opgaver peger i retning af, at mere tid bruges på synligheds-skabende arrangementer samt netværksopbygning mellem foreninger, hvilket må antages at synliggøre frivilligcentre. Det er også frivilligcentrenes egen vurdering, at puljen har haft stor betydning for frivilligcentrenes synlighed.

Delmålet om at generere nye aktiviteter, som efterspørges af borgere og frivillige foreninger, synes at være nået, eftersom en større andel af frivilligcentre ved projektperiodens udløb har påtaget sig opgaver omkring a) koordination og samordning af frivillige initiativer samt foreningsnetværk, b) kurser, undervisning og temadage for frivillige og foreninger, c) støtte, drift og husly af nye projekter og foreninger og d) foreningsservice. Den tidsmæssige prioritering blandt de forskellige opgaver afslører dog, at foreningsnetværk samt kurser og undervisning ikke er det, der tidsmæssigt prioriteres højest.

Delmålet om en bedre geografisk dækning af frivilligcentre i forhold til den nye kommunestruktur er klart indfriet. De politisk administrative grænser passer nu til frivilligcentrenes virkeområder, og der er en mere jævn geografisk spredning af centrene, samtidig med at de overlap, der tidligere fandtes, stort set er elimineret. Den nuværende struktur er således et meget godt udgangspunkt for en udbygning af frivilligcentre i de kommuner, hvor de pt. ikke findes, og hvor der samtidig er tilstrækkelig stor interesse og opbakning.

Delmålet om økonomisk bæredygtighed for de støttede frivilligcentre kan derimod ikke siges at være indfriet. Knap halvdelen af frivilligcentre

har en solid forankring i de kommunale systemer og får en betydelig støtte fra § 18 og andre kommunale kilder. Men den anden halvdel af frivilligcentrene slider fremdeles med at opnå tilstrækkelig støtte til at kunne opretholde det nuværende aktivitetsniveau. I den forstand har Udviklingspuljen (som så mange andre statslige puljer gennem tiden) været et tveægget sværd: på den ene side har den været nødvendig for at skabe tilstrækkelig kapacitet og fokus til, at der sker den ønskede udvikling; på den anden side efterlades frivilligcentrene med et økonomisk tomrum ved puljens ophør, som sjældent udfyldes af de lokale aktører. Det er her vigtigt at understrege, at kommunerne faktisk har øget deres støtte i perioden betydeligt. Samlet set har det bare ikke været tilstrækkeligt til, at byrden efter kapitalindsprøjtningen fra satspuljen har kunnet løftes.

Målet om at løfte og kvalitetsudvikle feltets kerneområder synes også klart at være indfriet. Der er sket en væsentlig omprioritering af frivilligcentrenes indsatser, således at de i dag først og fremmest arbejder med det, der er formuleret som kerneopgaver for et fuldt udrustet frivilligcenter, hvilket vil sige: foreningsservice, støtte til netværksdannelse, borgerinformation, opstart og drift af projekter samt formidling af frivilligt arbejde.

Målet om at kvalificere frivilligcentrene til at dække og servicere det frivillige sociale arbejde i de fremtidige storkommuner kan også siges at være indfriet; først og fremmest i kraft af at frivilligcentrene i dag hovedsagelig retter deres indsats mod de lokale foreninger og frivillige initiativer på social- og sundhedsområdet. Hermed er det blevet tydeligere for frivilligcentrene hvilke opgaver, der skal prioriteres; det er blevet lettere at opnå opbakning og legitimitet blandt foreninger og organisationer på social- og sundhedsfeltet; og der opstår ikke så let tvivl og uenigheder om, hvad man kan forvente af et frivilligcenter.

Det er denne evaluerings samlede vurdering, at frivilligcentrene i løbet af udviklingsperioden fra 2006 til 2008 har fundet en profil, der gør dem til et muligt knudepunkt i udviklingen af det lokale frivillige sociale arbejde. Udviklingspuljen har her udgjort en 'ressourcestreng', som har muliggjort, at flere og mere målrettede initiativer har kunnet igangsættes i større skala. Ministeriets udbudsmateriale, som alle udviklingsprojekter har måttet forholde sig til og indrette ansøgninger og prioriteringer efter, har også bidraget til dette. Der er næppe heller tvivl om, at FriSe's proces- og dialogorienterede arbejde med medlemsforeningerne har været vigtigt for at samle feltet og hæve ambitionsniveauet. Det var en af konklusionerne fra den tredje delrapport (Henriksen 2008b). Endelig har kommunalreformen udgjort en vigtig anledning til at reorganisere frivilligcentrene i forhold til en geografisk skala og et befolkningsunderlag, der kan sikre frivilligcentrene en tilstrækkelig volumen. Kommunalreformens opgavereform har endvidere bidraget til, at foreningerne på hele det social- og sundhedspolitiske felt har fået fælles interesser og i stigende grad retter deres opmærksomhed mod én offentlig aktør, nemlig kommunerne. Det gør det lettere for organisationerne at samle sig på tværs af målgrupper og sager, hvilket styrker muligheder for kollektivt at organisere den frivillige sociale sektors interesser i forhold til kommunerne og det offentlige generelt. Dette er en uintenderet konsekvens af kommunalreformen, men for frivilligcentrene betyder det, at de lettere kan spille en rolle som samlende figur eller 'knudepunkt' i den lokale velfærdsarkitektur og dermed også lettere kan markere sig i det nye kommunale landskab.

Hvis man fra offentlig side ønsker at styrke det lokale frivillige engagement og udvide omfanget af frivilligt socialt arbejde, sådan som det fx fremgår af regeringens debatoplæg til en kvalitetsreform (Regeringen 2006:4), så giver det derfor god mening, at man også investerer i institu-

tioner og strukturer, der kan støtte og lette det lokale arbejde. Med den foreningsstruktur, der findes lokalt, er det ikke realistisk, at lokale foreninger og frivillige uden videre løfter flere og større opgaver, end de allerede gør. Mange foreninger på social- og sundhedsområdet er således karakteriseret ved at være små, meget specialiserede, og de drives som regel udelukkende ved frivillig arbejdskraft. Det er næppe heller realistisk, at kommunerne selv danner sig det nødvendige overblik over det frivillige organisationslandskab, idet kommunerne er blevet betydeligt større geografiske og administrative enheder efter kommunalreformen og samtidig har fået tilført nye opgaver vedr. sundhedsfremme og forebyggelse. Mange lokale foreninger er kommet længere væk fra kommunen, og de nye kommunale opgaver har betydet, at kommunerne står over for en betydelig mere varieret og sammensat frivillig sektor end tidligere.

De erfaringer, der er dokumenteret i den samlede evaluering, viser, at frivilligcentrene har etableret sig som en organisatorisk model, der kan have en væsentlig lokal støttefunktion. Den tredje delrapport (Henriksen 2008b) opsummerede, at frivilligcentrene kan virke integrerende og støttende ved at:

-k
oordinere initiativer og aktiviteter på tværs af frivillige initiativer
-k
oordinere initiativer og aktiviteter på tværs af offentlige og frivillige initiativer
-Ø
ge kendskabet til og synligheden af frivilligt socialt arbejde – og dermed lette tilgængeligheden for borgerne
-Ø
ge kvaliteten af de lokale foreningers arbejde – og dermed forbedre mulighederne for at rekruttere og fastholde medlemmer og frivillige
-Ø
ge kendskabet og netværkene mellem de lokale foreninger og

dermed lette foreningernes muligheder for at sætte nye initiativer i gang

- h
jælpe nye initiativer i gang
- o
pfange lokale behov og kanalisere dem ud til øvrige foreninger samt opad til kommunen og offentligheden
- o
pfange nye muligheder og prioriteringer (kommunale og statslige) oppe fra og kanalisere dem ud til foreningerne
- l
ette foreningernes indgang til det offentlige, så de sjældnere møder barrierer og forhindringer
- l
ette det offentliges indgang til det frivillige sociale arbejde, sådan at kontakten lettere etableres og udbygges
- s
tyrke partnerskaber mellem frivillige organisationer på den ene side og uddannelsesinstitutioner, kommuner m.fl. på den anden
- m
edvirke til at formulere frivilligpolitikker, der anerkender det frivillige sociale arbejde og sætter rammer for samspillet mellem det offentlige og de frivillige foreninger

10. ANBEFALINGER

Det fremgår af udbudsmaterialet vedrørende evalueringen af Udviklingspuljen, at evalueringen skal afsluttes med ”en række anbefalinger for, hvordan en fortsat udvikling af frivilligcenterfeltet og evt. det lokale frivillige sociale engagement som sådan kan fremmes efter satspuljemidlernes ophør” (Socialministeriet 2005).

Som det fremgår af det foregående kapitel forekommer Udviklingspuljens succes og frivilligcentrenes præstationer at være afhængige af et samspil mellem på den ene side nogle strukturelle forudsætninger på et overordnet plan og nogle mere specifikke lokale forudsætninger på den anden side.

De overordnede strukturelle forudsætninger består af dels de statslige puljemidler og statslige ambitioner om at udvikle frivilligcentrene, dels kommunalreformen som geografisk og opgavemæssige reform, og endelig en landsdækkende konsulent- og støtteordning som FriSe og SUS i samspil har varetaget. Uden disse samtidige strukturelle forudsætninger var puljen næppe blevet en succes.

De lokale forudsætninger for frivilligcentrene forekommer at bestå af tre sammenhængende faktorer: For det første et kommunalt politisk og administrativt system, der har interesse, visioner og vilje til at investere i udviklingen af det frivillige sociale arbejde. For det andet en professionel ledelse af frivilligcentret, der bakkes op af en kompetent bestyrelse. For det

tredje en tydelig formuleret opbakning (og dermed legitimitet) til frivilligcentret i det lokale foreningsliv.

På baggrund heraf anbefales det:

1. At der etableres en permanent statslig støtteordning til fortsat drift og udvikling af etablerede og nye frivilligcentre. Den statslige støtte bør gøres afhængig af kommunal medfinansiering. Det kan overvejes, om der skal være tale om et statsligt garantibeløb, sådan som det kendes fra Norge; en krone til krone ordning, hvor hver statslig støttekrone skal matches af en tilsvarende kommunal støtte; eller en procentvis fordelingsnøgle, hvor staten yder for eksempel 60 procent og kommunerne 40 procent. Det væsentlige er, at såvel stat som kommuner bidrager, og at korte tidshorisonter for frivilligcentrenes arbejde undgås.
2. At såvel nye som etablerede frivilligcentre ledes af tilstrækkeligt kompetente ledere og bestyrelser. Det bør tilstræbes, at bestyrelserne repræsenterer det lokale social- og sundhedspolitiske foreningsliv i hele sin bredde, og at bestyrelsesrepræsentanterne har indsigt i kravene til bestyrelsesarbejde. Det bør sikres, at lederne af frivilligcentre har tilstrækkelige kompetencer med hensyn til formidling, foreningsservice og netværksopbygning. Dette kan ske ved at sikre tilstrækkeligt grundige ansættelsesprocedurer samt attraktive uddannelsesmuligheder.
3. At frivilligcentre har en tydelig forankring, opbakning og legitimitet nedad til de lokale foreninger på især social- og sundhedsfeltet og

opad til den kommune, hvori frivilligcentret er beliggende. Frivilligcentrene skal kunne formidle samarbejde mellem mange forskellige aktører og fungere som et knudepunkt for samarbejde mellem den offentlige og den frivillige sektor. For at sikre frivilligcentrenes forankring i det lokale foreningsliv bør frivilligcentrene organiseres som selvstændige organisationer. For at sikre det forpligtende samarbejde med kommunen bør frivilligcentrets roller, opgaver og forpligtelser i samarbejdet med kommunen indskrives i lokale frivilligpolitikker.

4. At frivilligcentrene indtænkes som en central aktør i etableringen og den fortsatte udvikling af kommunale frivillighedspolitikker og lokale frivilligråd. Frivilligcentrene bør have en central placering i formulering af lokale politikker for udviklingen af det frivillige sociale arbejde.
5. At frivilligcentrenes opgaveportefølje især fokuserer på de opgaver, der støtter og fremmer kvaliteten af det lokale frivillige sociale og sundhedsmæssige arbejde, det vil sige:

- a.M
obilisering, herved og synliggørelse af frivillige ressourcer (såvel frivillige medarbejdere som frivillige foreninger og andre selvorganiserede initiativer).
- b.F
ormidling af frivilligt arbejde.
- c.S
tøtte og husly til frivillige initiativer, projekter og foreninger under etablering.

- d.K
oordination og samordning af frivillige initiativer.
- e.F
oreningsservice i form af praktisk hjælp samt sekretariats- og konsulentbistand.
- f.K
urser, undervisning og temadage for frivillige medarbejdere og frivillige foreninger.
- g.O
prettelse af foreningsnetværk og erfaringsudveksling.

6. At den fortsatte udvikling af frivilligcentrenes kvalitet og ledelse sikres gennem en permanent landsdækkende konsulent- og støtteordning. Sikring af tilstrækkelig kvalitet i det enkelte frivilligcenter er afhængig af adgang til netværk og faglige miljøer, hvor kollektive læreprocesser og vidensdeling kan igangsættes og vedligeholdes.
7. At hvert enkelt frivilligcenter har tilstrækkelig økonomisk og faglig volumen samt et tilstrækkeligt befolkningsunderlag således, at det kan fokusere på såvel faglig og strategisk udvikling som ordinær drift.
8. At frivilligcentrene er centralt placerede og fysisk tilgængelige for alle grupper i lokalsamfundet herunder især de grupper, der på grund af handicap kan have særlige vanskeligheder.

11. LITTERATUR

Dugstad, Line og Håkon Lorentzen (2008): *Alle til lags. Frivillighetssentralene i nærmiljøet*. Rapport. Institutt for samfunnsforskning. Oslo.

Evers, Adalbert (2008): Hybrid organisations. Background, concepts, challenges. In: Stephen P. Osborne (Ed.): *The Third Sector in Europe. Prospects and Challenges*. Routledge.

Henriksen, Lars Skov (2008a): *Udviklingsmål for og selvevaluering af frivilligcentre. Anden delrapport vedrørende evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark*. Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation. Aalborg Universitet.

Henriksen, Lars Skov (2008b): *Frivilligcentre – Knudepunkter i den lokale velfærdsarkitektur. Tredje delrapport vedrørende evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark*. Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation. Aalborg Universitet.

Henriksen, Lars Skov & Andres Brogaard Marthedal (2006): *En kortlægning af organisationerne i Danmark på området for frivilligformidling og selvhjælp. Første delrapport vedrørende evaluering af puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark*. Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation. Aalborg Universitet.

Regeringen (2006): *Frit valg, brugerinddragelse og personligt ansvar. Regeringens debatoplæg til møde om kvalitetsreform*. 30. nov. 2006. Sekretariatet for ministerudvalget.

Socialministeriet (2005): *Udbudmateriale vedr. Puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre. Bilag 1. Ministeriets opgavebeskrivelse og krav*.

Velfærdsministeriet (2009): *Kommissorium for arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker*.

APPENDIKS A

Spørgeskema udsendt til frivilligcentre nov./dec. 2008

Indledningsvis bedes du angive frivilligcentrets navn samt dit eget navn.

Frivilligcentrets navn _____

Eget navn _____

FRIVILLIGCENTRETS ALDER, OPRETTELSE OG TILHØRSSTED

I DET FØLGENDE STILLER VI NOGLE SPØRGSMÅL OM FRIVILLIGCENTRETS

OPRETTELSE, INITIATIVTAGERE, BEFOLKNINGSUNDERLAG MV.

1. Hvornår blev frivilligcentret oprettet?

- ☐ a. Frivilligcentret oprettet i (skriv årstal)
- ☐ b. Ved ikke

2. Hvem tog initiativ til oprettelsen af frivilligcentret? Sæt gerne flere kryds.

- ☐ a. Privatperson eller kreds af privatpersoner
- ☐ b. Forening eller kreds af foreninger
- ☐ c. Kommunen
- ☐ d. Ved ikke
- ☐ e. Andre (skriv hvem)

3. Hvad er det geografiske område for frivilligcentrets virksomhed? Sæt kun ét kryds.

- ☐ a. Hele kommunen
- ☐ b. Dele af kommunen
- ☐ c. Flere kommuner
- ☐ d. Ved ikke
- ☐ e. Andet geografisk område (skriv hvilket)

4. Hvor stort er det anslåede befolkningsunderlag for frivilligcentret? Hvis frivilligcentret dækker en ny storkommunen med for eksempel 80.000 indbyggere skrives 80.000.

- ☐ a. Anslået befolkningsunderlag
- ☐ b. Ved ikke

FRIVILLIGCENTRETS ORGANISERING OG STRUKTUR

I det følgende stiller vi nogle spørgsmål om frivilligcentrets organisering, styreform, ledelse mv.

5a. Hvordan er frivilligcentret organiseret? Sæt kryds ved de relevante kategorier. Har frivilligcentret:

- ☐ a. Egne vedtægter
- ☐ b. Egen generalforsamling (eller lignende forsamling, hvor en bestyrelse vælges)
- ☐ c. Enkeltpersoner som medlemmer
- ☐ d. Foreninger eller organisationer som medlemmer
- ☐ e. Eget regnskab
- ☐ f. En bestyrelse
- ☐ g. Et forretningsudvalg
- ☐ h. Et sekretariat
- ☐ i. Et eller flere udvalg eller arbejdsgrupper, der varetager særlige opgaver
- ☐ j. Underafdelinger med stor selvstændighed
- ☐ k. Faste medlems- eller brugermøder
- ☐ l. Andet (skriv)

5b. Hvordan vil du karakterisere frivilligcentrets aktuelle styreform? Sæt kun ét kryds.

- ☐ a. Forening
- ☐ b. Selvejende institution
- ☐ c. Kommunal organisation
- ☐ d. Andet (skriv)

5c. Er der konkrete planer om at ændre på frivilligcentrets styreform i det kommende år?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

5d. Skriv hvilken ændring i styreformen, der overvejes

Fra (Skriv hvilken styreform) _____

Til (Skriv hvilken styreform) _____

6. Hvilken ledelsesform har frivilligcentret? Sæt kun ét kryds.

- ☐ a. En bestyrelse, der er valgt af medlemmerne
- ☐ b. Kommunal ledelse
- ☐ c. En bestyrelse, der er selvsupplerende
- ☐ d. En uformel (kollektiv) styregruppe
- ☐ e. En bestyrelse med dels faste pladser dels valgte på årlig generalforsamling
- ☐ f. Anden ledelsesform (skriv hvilken)

7a. Hvis frivilligcentret har en bestyrelse, styregruppe eller lignende, hvem er da repræsenteret i denne? Afkryds de relevante kategorier.

- ☐ a. Andre lokale foreninger eller organisationer
- ☐ b. Borgere eller brugere af frivilligcentret
- ☐ c. En eller flere kommuner
- ☐ d. En eller flere regioner
- ☐ e. Landsdækkende foreninger eller organisationer
- ☐ f. Har ingen bestyrelse, styregruppe eller lignende
- ☐ g. Andre (skriv hvem)

7b: Hvis frivilligcentret har andre foreninger og frivillige organisationer som medlemmer, hvor mange medlemsforeninger har frivilligcentret da?

- ☐ skriv antal medlemsforeninger
- ☐ har ikke medlemsforeninger

7c. Har frivilligcentret inden for de seneste to år (2007, 2008) fået flere eller færre medlemsforeninger?

- ☐ Ja flere medlemsforeninger
- ☐ Nej, samme antal
- ☐ Nej, færre medlemsforeninger

7d. Hvilke typer af foreninger er der særlig tale om?

- ☐ Patientforeninger
- ☐ Handicapforeninger
- ☐ Foreninger for socialt udsatte
- ☐ Foreninger for psykisk syge og sårbare
- ☐ Foreninger for etniske minoriteter
- ☐ Andre (skriv)

8a. Har frivilligcentret ansat en daglig leder eller koordinator?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

8b. Hvad er den daglige leders højst fuldførte uddannelse?

8c. Er den daglige leder eller koordinator ansat på fuld tid eller på deltid?

- ☐ a. Ansat på fuld tid
- ☐ b. Ansat på deltid

9a. Hvem er ansættende myndighed i forhold til den daglige leder eller koordinator (det vil sige hvem træffer afgørelse om ansættelse og afskedigelse)?

- ☐ a. Kommunen er ansættende myndighed
- ☐ b. Frivilligcentret er ansættende myndighed
- ☐ c. Kommunen og frivilligcentret er i fællesskab ansættende myndighed
- ☐ d. Anden ansættende myndighed (skriv hvem)
- ☐ e. Ved ikke
- ☐ f. evt. kommentarer

9b. Er der konkrete planer om at ændre på, hvem der er ansættende myndighed i det kommende år?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

9c. Skriv hvilke ændringer, der er på tale _____

FRIVILLIGE, HUSEDE FRIVILLIGE, BRUGERE OG MEDARBEJDERE

I det følgende stiller vi en række spørgsmål om de frivillige, de ansatte og brugerne af frivilligcentret. Det kan nogle gange være vanskeligt at skelne mellem for eksempel en bruger og en frivillig. Derfor beder vi om, at spørgsmålene besvares ud fra følgende definitioner:

Ved en frivillig forstås en person, som uden løn regelmæssigt udfører et stykke arbejde for frivilligcentret (som for eksempel formidling, koordination, undervisning, praktiske opgaver, rådgivning, bestyrelsesarbejde mv.).

Frivillige, som arbejder i projekter og foreninger, der har til huse i frivilligcentrets lokaler, kalder vi husede frivillige. Disse skal tælles for sig selv, og der kommer selvstændige spørgsmål om disse neden for.

Ved en bruger forstås en person, som deltager i og/eller drager nytte af frivilligcentrets aktiviteter (som for eksempel kurser, foredrag, selvhjælpsgrupper, udflugter, aktiviteter m.m.).

Hvis en person både er frivillig og bruger skal personen regnes med begge steder. Hvis en person både er frivillig, huset frivillig og bruger skal personens regnes med alle tre steder.

Ved en ansat medarbejder forstås en person, som modtager løn for at udføre arbejde i frivilligcentret. En medarbejder kan enten være ansat i en ordinær stilling ved frivilligcentret eller ansat i en støttet stilling betalt af for eksempel kommunen.

I det følgende stiller vi først en række spørgsmål om de frivillige i frivilligcentret.

10a. Var der det seneste kvartal frivillige, som gjorde en aktiv indsats for frivilligcentret?

- ☐ Ja
☐ Nej

10b. Hvor mange frivillige i alt gjorde en aktiv indsats for frivilligcentret det seneste kvartal?

- ☐ a. Antal i alt (skriv antal).....
☐ b. Ved ikke

10c. Giv et skøn over antallet af timer, som de frivillige tilsammen arbejder i frivilligcentret om ugen.

- ☐ a. Skøn over samlet antal timer om ugen (skriv antal).....
☐ b. Ved ikke

10d. Hvor stor en procentdel af frivilligcentrets frivillige

- Er under 30 år?
- Er mellem 30 år og 60 år?*
- Er over 60 år?

Sæt ét kryds i hver række.

	UNDER 10 %	10-29 %	30-49 %	50-69 %	70-90 %	MERE END 90 %	VED IKKE
Er under 30 år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er mellem 30 år og 60 år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er over 60 år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10e. Ud af det samlede antal frivillige, der gjorde en frivillig indsats det seneste kvartal, hvor mange var da mænd?

- ☐ a. Antal mænd (skriv antal).....
☐ b. Ved ikke

10f. Ud af det samlede antal frivillige, der gjorde en frivillig indsats det seneste kvartal, hvor mange havde da anden etnisk baggrund end dansk?

- ☐ a. Antal med anden etnisk baggrund end dansk (skriv antal).....
☐ b. Ved ikke

10g. Har frivilligcentret fået flere eller færre frivillige inden for de seneste to år?

- ☐ a. Flere frivillige
- ☐ b. Samme antal frivillige
- ☐ c. Færre frivillige
- ☐ d. frivilligcentret har ikke haft frivillige tilknyttet de seneste to år
- ☐ e. Ved ikke

**I det følgende stiller vi nogle spørgsmål om det, vi kalder "husede frivillige".
Husede frivillige er, som tidligere beskrevet, frivillige, der arbejder i projekter og foreninger, der i en længere periode har til huse i frivilligcentrets lokaler.**

11a. Har frivilligcentret projekter og/eller foreninger for øjeblikket, som bruger frivilligcentrets lokaler?

- ☐ Ja (skriv antal).....
- ☐ Nej, frivilligcentret har ingen husede projekter
- ☐ Ved ikke

11b. Hvor mange husede frivillige arbejdede for projekter og/eller foreninger, der låner lokaler eller har husly i frivilligcentret, i det seneste kvartal?

- ☐ a. Antal husede frivillige (skriv antal)
- ☐ b. Ved ikke

11c. Ud af det samlede antal husede frivillige, der gjorde en frivillig indsats det seneste kvartal, hvor mange var da mænd?

- ☐ a. Antal mænd (skriv antal)
- ☐ b. Ved ikke

11d. Ud af det samlede antal husede frivillige, der gjorde en frivillig indsats det seneste kvartal, hvor mange havde da anden etnisk baggrund end dansk?

- ☐ a. Antal med anden etnisk baggrund end dansk (skriv antal)
- ☐ b. Ved ikke

I det følgende stiller vi en række spørgsmål om brugerne af frivilligcentret. Ved en bruger forstås som tidligere beskrevet en person, som deltager i og/eller drager nytte af frivilligcentrets aktiviteter (som for eksempel kurser, foredrag, selvhjælpsgrupper, udflugter, aktiviteter m.m.). En bruger kan således både være en borger og en frivillig fra en anden forening. Hvis en person både er frivillig og bruger skal personen også regnes med i de følgende spørgsmål.

12a. Hvor mange brugere deltager i en gennemsnitlig uge i frivilligcentrets aktiviteter?

- ☐ a. Antal brugere i en gennemsnitlig uge (skriv antal).....
- ☐ b. Ved ikke

12b. Hvor stor en procentdel af frivilligcentrets brugere -

..... E

r under 30 år?

..... E

r mellem 30 år og 60 år?

..... E

r over 60 år?

..... E

r kvinder?

..... T

tilhører etniske minoriteter?

(Sæt ét kryds i hver række).

	UNDER 10 %	10-29 %	30-49 %	50-69 %	70-90 %	MERE END 90 %	VED IKKE
Er under 30 år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er mellem 30 år og 60 år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er over 60 år	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Er kvinder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilhører etniske minoriteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12c. Har frivilligcentret fået flere eller færre brugere inden for de seneste to år?

- ☐ a. Flere brugere
- ☐ b. Samme antal brugere
- ☐ c. Færre brugere
- ☐ d. Ved ikke

I det følgende stiller vi en række spørgsmål om ansatte medarbejdere. Ved en ansat medarbejder forstås en person, som modtager løn for at udføre arbejde i frivilligcentret. En medarbejder kan enten være ansat i en ordinær stilling ved frivilligcentret eller ansat i en støttet stilling betalt af for eksempel kommunen.

13a. Har frivilligcentret haft ansatte lønnede medarbejdere i indeværende regnskabsår (2008)? (for eksempel til administration og ledelse, undervisning og formidling, praktiske opgaver mv.)

- ☐ Ja
- ☐ Nej

13b. Har frivilligcentret haft fuldtidsansatte lønnede medarbejdere i indeværende regnskabsår (2008)? (for eksempel til administration og ledelse, undervisning og formidling, praktiske opgaver mv.)

- ☐ Ja
- ☐ Nej

13c. Hvor mange fuldtidsansatte lønnede medarbejdere i alt har frivilligcentret haft i indeværende regnskabsår (2008)?

- ☐ a. Antal fuldtidsansatte i alt i indeværende regnskabsår (2008) (skriv antal)
- ☐ b. Ved ikke

13d. Hvor mange af de fuldtidsansatte lønnede medarbejdere, der var ansat i indeværende regnskabsår (2008), var mænd?

- ☐ a. Antal mænd (skriv antal)
- ☐ b. Ved ikke

13e. Har frivilligcentret haft deltidsansatte lønnede medarbejdere i indeværende regnskabsår (2008)? (for eksempel til administration og ledelse, undervisning og formidling, praktiske opgaver mv.)

- ☐ Ja
- ☐ Nej

13f. Hvor mange deltidsansatte lønnede medarbejdere i alt har frivilligcentret haft i indeværende regnskabsår (2008)?

- ☐ a. Antal deltidsansatte i alt i indeværende regnskabsår (2008) (skriv antal)
- ☐ b. Ved ikke

13g. Hvor mange lønnede timer arbejder de deltidsansatte til sammen om ugen (ca.)?

- ☐ a. Cirka antal timer (skriv antal)
- ☐ b. Ved ikke

13h. Hvor mange af de ansatte lønnede medarbejdere var i indeværende regnskabsår (2008) ansat i særlige beskæftigelsesordninger som for eksempel fleksjob, skånejob eller jobtræning?

- ☐ a. Antal ansatte i særlige beskæftigelsesordninger (skriv antal).....
- ☐ b. Ved ikke

FRIVILLIGCENTRETS OPGAVER OG AKTIVITETER

I det følgende stiller vi nogle spørgsmål om frivilligcentrets opgaver og aktiviteter.

14a. Hvilke opgaver beskæftiger frivilligcentret sig med? Sæt kryds ved de relevante kategorier.

- ☐ a. Mobilisering, hvervning og synliggørelse af frivillige (for eksempel ved at annoncere efter frivillige, oplyse om frivilligt arbejde eller afholde særlige arrangementer som frivilligmarked og lignende)
- ☐ b. Formidling af frivilligt arbejde (for eksempel via hjemmeside, opslagstavle eller lignende)
- ☐ c. Koordination og samordning af frivillige initiativer (for eksempel gennem etablering af)
- ☐ d. Etablering og drift af selvhjælpsgrupper
- ☐ e. Drift af og husly til andre projekter og foreninger (for eksempel Børns Voksenvenner, AA, Ventilen, offerrådgivning eller lignende)
- ☐ f. Omsorgs- og støtteaktiviteter i frivilligcentret (for eksempel rådgivning, hjælpetjeneste eller besøgstjeneste)
- ☐ g. Hobby og fritidsaktiviteter (madklub, vandrekлубber, udflugter, kreativt værksted mv.)
- ☐ h. Støtte til etablering af nye frivillige initiativer (for eksempel gennem konsulentbistand, praktisk hjælp og husly til nye projekter og foreninger)
- ☐ i. Kurser, undervisning og temadage for frivillige og foreninger (for eksempel i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.)
- ☐ j. Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til den enkelte forening eller andre frivillige initiativer)
- ☐ k. Oprettelse af foreningsnetværk og erfaringsudveksling mellem flere foreninger

☐ I. Andet (skriv hvad)

14b. Hvilke opgaver bruger frivilligcentret i øjeblikket mest tid på? Prioriter de fem opgaver, som frivilligcentret bruger mest tid på, ved at give dem numre fra 1 til 5. Den opgave, der bruges mest tid på, gives nr. 1 og så fremdeles.

- a. Mobilisering, hvervning og synliggørelse af frivillige (for eksempel ved at annoncere efter frivillige, oplyse om frivilligt arbejde eller afholde særlige arrangementer som frivilligmarked og lignende) _
- b. Formidling af frivilligt arbejde (for eksempel via hjemmeside, opslagstavle eller lignende) _
- c. Koordination og samordning af frivillige initiativer (for eksempel gennem etablering af frivilligråd, foreningssamvirke eller lokalråd) _
- d. Etablering og drift af selvhjælpsgrupper _
- e. Drift af og husly til andre projekter og foreninger (for eksempel Børns Voksenvenner, AA, Ventilen, offerrådgivning eller lignende) _
- f. Omsorgs- og støtteaktiviteter i frivilligcentret (for eksempel rådgivning, hjælpetjeneste eller besøgstjeneste) _
- g. Hobby og fritidsaktiviteter (madklub, vandrekлубber, udflugter, kreativt værksted mv.) _
- h. Støtte til etablering af nye frivillige initiativer (for eksempel gennem konsulentbistand, praktisk hjælp og husly til nye projekter og foreninger) _
- i. Kurser, undervisning og temadage for frivillige og foreninger (for eksempel i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.) _
- j. Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til den enkelte forening eller andre frivillige initiativer) _
- k. Oprettelse af foreningsnetværk og erfaringsudveksling mellem flere foreninger _
- l. Andet _

14c. Har frivilligcentret inden for de seneste 2 – 3 år oprettet eller indgået i samarbejde om aktiviteter på sundhedsfremme- og/eller forebyggelsesområdet?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

☐ Ved ikke

FRIVILLIGCENTRETS ØKONOMI

I det følgende stiller vi nogle spørgsmål om frivilligcentrets aktuelle og fremtidige økonomi og finansiering. Beløb skrives i hele tal uden komma eller punktum. Et beløb på for eksempel hundredetusinde kroner skrives altså 100000.

15a. Hvad var frivilligcentrets samlede indtægter i indeværende regnskabsår (2008)?

- ☐ Beløb i kroner.....
☐ Ved ikke

15b. Hvad var frivilligcentrets samlede udgifter i indeværende regnskabsår (2008)?

- ☐ Beløb i kroner.....
☐ Ved ikke

15c. Hvad var frivilligcentrets samlede formue i indeværende regnskabsår (2008)?

- ☐ Beløb i kroner.....
☐ Ved ikke

16. Sammenlignet med tidligere år har frivilligcentret så i indeværende regnskabsår (2008) haft flere, færre eller samme midler at arbejde med?

- ☐ a. Flere midler
☐ b. Færre midler
☐ c. Samme midler
☐ d. Ved ikke
☐ e. Evt. kommentarer.....

17a. Har frivilligcentret modtaget støtte fra "Puljen til oprettelse af nye og styrkelse af eksisterende frivilligcentre i Danmark" finansieret af SATS-midler (i daglig tale "udviklingspuljen")?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Ved ikke

17b: Hvilket støttebeløb blev udbetalt i henholdsvis 2005, 2006, 2007 og 2008? (Hvis der i et eller flere af årene ikke blev udbetalt støtte fra puljen skrives 0 (nul) kr.

2005 _____

2006 _____

2007 _____

2008 _____

17c. Hvilken betydning mener du udviklingspuljen har haft for dit frivilligcenter på nedenstående områder?

	Stor betydning	Nogen betydning	Ringe betydning	Ingen betydning	Ved ikke
Mere fokusering på hvilke opgaver frivilligcentret skal løse	☐	☐	☐	☐	☐
Flere ressourcer	☐	☐	☐	☐	☐
Bedre udnyttelse af eksisterende ressourcer	☐	☐	☐	☐	☐
Mere kvalitet i frivilligcentrets opgaveløsning	☐	☐	☐	☐	☐
Mere synlighed for frivilligcentret	☐	☐	☐	☐	☐
Mere sparring med andre frivilligcentre	☐	☐	☐	☐	☐
Bedre koordination og mere samarbejde mellem frivillige foreninger i dit område	☐	☐	☐	☐	☐
Bedre geografisk dækning	☐	☐	☐	☐	☐

18. Hvor kom frivilligcentrets samlede indtægter fra i indeværende regnskabsår (2008)? Opgiv så præcise tal som muligt i kr. for de relevante kategorier samt for i alt-kategorien. Alle felter skal udfyldes. Finansieringskilder som man ikke har modtaget støtte fra udfyldes med 0 (nul).

- a. Medlemskontingenter og andre deltagerbetalinger _____
- b. Indtægter fra arrangementer og aktiviteter (genbrugsbutikker, loppemarkeder, entré mv.) _____
- c. Gaver og indsamlinger _____
- d. Arv og testamentariske gaver _____
- e. Støtte fra private fonde eller støtteforening _____
- f. Tilskud fra eventuel hoved- eller landsorganisation _____

- g. Kommunalt tilskud fra § 18 _____
- h. Kommunalt tilskud ud over § 18 (fx driftsstøtte eller støtte i tilknytning til løsning af en bestemt opgave) _____
- i. Tilskud fra regionen _____
- j. Tilskud fra staten (for eksempel pulje- eller forsøgsmidler) _____
- k. Tips- og lottomidler _____
- l. Tilskud fra EU _____
- m. Indtægter fra udleje af lokaler _____
- n. Reklame og sponsering _____
- o. Støtte fra private virksomheder _____
- p. Renter _____
- q. Andre indtægtskilder _____
- r. I alt _____

19. Har frivilligcentret i indeværende regnskabsår (2008) fået indirekte økonomisk støtte ved at få kommunal momsafløftning, betalt husleje eller fået anden form for hjælp og service, som organisationen ikke skulle betale for? For hver enkelt af de nævnte støtteformer angives det, hvem der har støttet frivilligcentret. Sæt flere krydser, hvis frivilligcentret har modtaget støtteformen fra flere instanser.

	Kommune, region, stat	Private firmaer	Fond eller selvejende institution	Andre foreninger	Har ikke modtaget denne form for støtte
a. Betalt husleje, lån af lokaler el. lign	☐	☐	☐	☐	☐
b. Kommunal momsafløftning	☐	☐	☐	☐	☐
c. Administrativ hjælp og bistand (fx lønadministration, bogføring, IT-support el. lign.)	☐	☐	☐	☐	☐
d. Naturalier (fx kontorudstyr, rekvisitter)..	☐	☐	☐	☐	☐

	Kommune, region, stat	Private firmaer	Fond eller selvejende institution	Andre foreninger	Har ikke modtaget denne form for støtte
e. Anden form for indirekte støtte	☐	☐	☐	☐	☐

20. Har frivilligcentret i 2008 haft en driftsaftale, kontrakt eller skriftlig aftale med kommune eller region om løsning af bestemte opgaver og aktiviteter?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

21a. Er frivilligcentrets økonomiske fremtid sikret for 2009? (Med andre ord fortsætter frivilligcentret sin virksomhed i 2009?)

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

21b. Hvordan er frivilligcentrets forventede samlede økonomiske situation i 2009 sammenlignet med 2008?

- ☐ Frivilligcentret har nogenlunde de samme økonomiske ressourcer i 2009
- ☐ Frivilligcentret har flere økonomiske ressourcer i 2009
- ☐ Frivilligcentret har færre økonomiske ressourcer i 2009
- ☐ Ved ikke

21c. Støtter kommunen frivilligcentret økonomisk i 2009?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Uafklaret
- ☐ Ved ikke

21d. Med hvilket samlet beløb støtter kommunen i 2009 frivilligcentret?

- ☐ Skriv antal kr.
- ☐ Kender ikke det eksakte beløb endnu

21e. Er det samlede kommunale støttebeløb i 2009 højere eller lavere end den samlede kommunale støtte i 2008?

- ☐ Ja, højere i 2009
- ☐ Nej, lavere i 2009
- ☐ Nogenlunde det samme beløb
- ☐ Ved ikke

21f. Hvordan er den kommunale finansiering for 2009 sammensat? Klik ved de relevante finansieringsmåder og angiv støttebeløb fra henholdsvis:

- ☐ § 18 (skriv beløb)
- ☐ driftsmidler ud over § 18 (skriv beløb).....
- ☐ øremærkede projektmidler (skriv beløb)
- ☐ andre kommunale midler (skriv beløb).....
- ☐ kender endnu ikke den præcise sammensætning

FRIVILLIGCENTRETS SAMARBEJDE MED OG KONTAKT TIL DET OFFENTLIGE OG ANDRE AKTØRER

I det følgende stiller vi nogle spørgsmål om frivilligcentrets samarbejde med og kontakt til de offentlige og andre aktører.

22. Har frivilligcentret indenfor de seneste to år haft samarbejde om aktiviteter, arrangementer eller projekter med foreninger, private virksomheder, kommunale institutioner mv.? Sæt kun ét kryds for hver form for samarbejde.

	Har samarbejde i dag	Har tidligere haft samarbejde	Har aldrig haft samarbejde
a. Samarbejde med et andet frivilligcenter eller forening med samme virksomhed som frivilligcentret selv	☐	☐	☐
b. Samarbejde med forening eller organisation med anden virksomhed end frivilligcentret selv	☐	☐	☐
c. Samarbejde med kommunal skole- og kulturforvaltning(eller institution under denne)	☐	☐	☐
d. Samarbejde med kommunal social- og/eller sundhedsforvaltning (eller institution under denne)	☐	☐	☐
e. Samarbejde med regional institution eller forvaltning	☐	☐	☐
f. Samarbejde med anden offentlig institution eller forvaltning, fx uddannelsesinstitution	☐	☐	☐
g. Samarbejde med kirke	☐	☐	☐
h. Samarbejde med privat virksomhed	☐	☐	☐
i. Samarbejde med anden forening, organisation, virksomhed eller lignende end ovennævnte	☐	☐	☐

23. Cirka hvor mange foreninger og frivillige organisationer har frivilligcentret jævnligt og kontinuerligt samarbejde og kontakt med?

- ☐ a. Cirka antal foreninger (skriv antal)

- ☐ b. Ved ikke

24. Hvilke foreninger og frivillige organisationer arbejder frivilligcentret primært sammen med? Sæt kryds ved de områder, hvor frivilligcentret jævnligt og kontinuerligt har samarbejde og kontakt med foreninger:

- ☐ foreninger på det sociale område (ældre, børn, udsatte grupper, integration mv.)
- ☐ foreninger på sundhedsområdet (patientforeninger, diagnoseforeninger mv.)
- ☐ foreninger på idrætsområdet
- ☐ foreninger på kulturområdet (musik, teater mv.)
- ☐ foreninger på fritidsområdet i øvrigt (spejder, hobby mv.)
- ☐ foreninger på boligområdet (boligforeninger, grundejerforeninger mv.)
- ☐ foreninger på miljøområdet (naturfredning, miljøbeskyttelse mv.)
- ☐ internationale og humanitære foreninger (foreninger for fred, solidaritet, udviklingsbistand mv.)
- ☐ foreninger på uddannelsesområdet (aftenskoler mv.)
- ☐ foreninger på arbejdsmarkedsområdet (fagforeninger, brancheforeninger, arbejdsgiverforeninger mv.)
- ☐ politiske foreninger (partiforeninger, vælgerforeninger mv.)
- ☐ religiøse foreninger (menigheder, trossamfund, frie kirker, søndagsskoler mv.)
- ☐ foreninger for rådgivning og juridisk bistand (foreninger for menneskerettigheder, retshjælp, forbrugerorganisationer mv.)
- ☐ andre
- ☐ ved ikke

25. Har frivilligcentret etableret satellitter, lokale mødesteder eller lignende?

- ☐ Ja
- ☐ Nej, men vi overvejer det
- ☐ Nej, og vi overvejer det ikke
- ☐ Nej, men vi arbejder med en alternativ løsning (Skriv gerne hvilken).....
- ☐ Evt. kommentarer.....

26. Er frivilligcentret etableret før kommunalreformens ikrafttræden 1. januar 2007?

- ☐ Ja
- ☐ Nej

27. Hvilken betydning mener du overordnet kommunalreformen har haft for frivilligcentrets arbejdsbetingelser med hensyn til finansiering, samarbejde og geografisk dækning?

Frivilligcentrets arbejdsbetingelser er med hensyn til:

	Blevet bedre	Blevet dårligere	Samme	Ved ikke
finansiering	☐	☐	☐	☐
kommunikation og kontakt med kommunen	☐	☐	☐	☐
samarbejde med kommunen om konkrete opgaveløsninger	☐	☐	☐	☐
inddragelse i kommunale opgaver på nye områder som fx sundhedsfremme og forebyggelse	☐	☐	☐	☐
frivilligcentrets befolkningsunderlag	☐	☐	☐	☐

28a. Har kommunen formuleret en frivilligpolitik?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

28b: Har frivilligcentret medvirket til udvikling af frivilligpolitikken?

- ☐ Ja i høj grad
- ☐ Ja i nogen grad
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

29a. Findes der i kommunen et frivilligråd eller lignende samarbejdsorgan mellem frivillige foreninger og kommunen?

- ☐ Ja, det findes
- ☐ Nej, men det er under etablering
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

29b: Har frivilligcentret medvirket til etableringen af frivilligrådet?

- ☐ Ja i høj grad
- ☐ Ja i nogen grad
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

29c: Spiller frivilligcentret en rolle i frivilligrådet eller i etableringen af det?

- ☐ Ja, har sekretariatsfunktionen
- ☐ Ja, er medlem
- ☐ Ja, andet (skriv)
- ☐ Nej

30a. Har frivilligcentret en rolle i forhold til fordelingen af § 18 midler i kommunen?

- ☐ Ja
- ☐ Nej
- ☐ Ved ikke

30b: Skriv på hvilken måde frivilligcentret spiller en rolle i forhold til fordelingen af § 18 midler i kommunen?

31. Hvad anser du for at være frivilligcentrets tre største udfordringer i 2009?

- a. Udfordring nr. 1 _____
- b. Udfordring nr. 2 _____
- c. Udfordring nr. 3 _____

Hermed er spørgeskemaet besvaret, og på vegne af Velfærdsministeriet, Institut for Sociologi, Socialt Arbejde og Organisation ved Aalborg Universitet, Socialt Udviklingscenter Stor-københavn (SUS) og Frivilligcentre og Selvhjælp Danmark (FriSe) takker vi dig for din besvarelse.

APPENDIKS B

Tabel B1

Frivilligcentrenes prioritering af opgaver. 2006. Absolut og procentuelt.

	Frekvens	Procent
Mobilisering, hvervning og synliggørelse af frivillige (for eksempel ved at annoncere efter frivillige, oplyse om frivilligt arbejde)	20	41 %
Formidling af frivilligt arbejde (for eksempel via hjemmeside, opslagstavle eller lignende)	20	41 %
Koordination og samordning af frivillige initiativer (for eksempel gennem etablering af frivilligråd, forenings-samvirke eller lokalråd)	11	22 %
Etablering og drift af selvhjælpsgrupper	15	31 %
Drift af andre projekter (for eksempel Børns Voksenvenner, offerrådgivning eller lignende)	11	22 %
Omsorgsaktiviteter i frivilligcentret (for eksempel rådgivning eller besøgstjeneste)	10	20 %
Hobby og fritidsaktiviteter (madklub, udflugter mv.)	5	10 %
Støtte til etablering af nye frivillige initiativer (for eksempel gennem konsulentbistand og husly til nye projekter)	15	31 %
Kurser og undervisning for frivillige (for eksempel i fundraising, regler for frivilligt arbejde mv.)	5	10 %
Foreningsservice (praktisk og faglig hjælp og bistand til andre foreninger og frivillige organisationer)	21	43 %
Andet	13	27 %

N = 49

Kilde: Aalborg Universitet 2006

Hvert frivilligcenter kunne prioritere de tre opgaver, som de vurderede, at de brugte mest tid på. Tabellen kan læses som en aggregeret oversigt over de opgaver som frivilligcentrene vurderer de bruger mest tid på.